

İRFAN

№:32 İyul 2009 - İctimai fikir jurnalı - 3 AZN

Ovcunda
gəzdirə biləcəyin

QƏLB

Gənc adam alaqaranlıqda gedərkən, yumşaq bir şeyə toxunduğunu hiss etdi. Əyilib baxdı. Aman Allahım!..

Ayaqlarının arasında, qanlar içində bir ürək vardı. Eynilə şəkillərdəki kimi canlı və qanlı görünürdü. Onu ovuclarına aldığı anda, dəhşətindən ağlını itirəcəkdi. Gənc adam sanki əllərinə yapışaraq başqa bir üzvü halına gələn ürəkdən xilas olmaq istəyir, lakin nə olduğunu bilmədiyi duyğular tərəfindən daxili maneə ilə qarşılaşırdı. Bir müddət sonra sakitləşdi, Əlindəki ürəyin sahibini tapmaq üçün yaxınlıqdakı evin qapısını döydü və azacıq aralanmış qapıdan baxan gənc qızdan:

- Bu ürək sizindirmi? deyə soruşdu. Bir az əvvəl tapdım.

Qız, utanaraq:

- Mən ürəyimi, 3 ay əvvəl rast gəldiyim bir vəfasıza verdim, dedi. Yan tərəfdəki evdən soruşun, bəlkə onlarındır, -dedi.

Qızın göstərdiyi ev göz qamaşdıran bir imarət idi.

Qapını açan xidmətçilər onu ən üst mərtəbəyə çıxardaraq ev sahibinin yanına apardılar. Gənc adam yumşaq xalılarının üstünə damlayan qanları ayağıyla gizləməyə çalışarkən:

- Bu ürək sizindirmi? -deyə soruşdu. Ürək hələ də döyünürdü...

Ev sahibi, par-par parlayan kristal qədəhindən bir qurtum içərək:

- Mən ürəyimi, dünyaya satdım, -deyə dişini ağartdı. Qonşu evdə bir divanə var, ondan soruş, o bilər bu ürəyin sahibini.

Gənc adam soyumağa başlayan və döyüntüləri getdikcə azalan ürəyi bitişik daxmadakı qocaya çatdıraraq:

- Bu sizindirmi? -deyə soruşdu. Tez olun, bir azdan dayanacaq!

Yaşlı adam, oxumaqda olduğu Quranı yavaşca bağlayarkən:

- Mən ürəyimi, bütün varlığım ilə Allaha verdim, ay oğul! -deyə gülümsədi. Əlindəkinin sahibini niyə gedib ata-anandan soruşmursan?

- Hər ikisi də yaşlanıb ağlını itirdi, -dedi gənc. Bir körpə kimi nəvəni görmək istədiklərindən, 3 gün əvvəl dalaşib onları tərk etdim...

Yaşlı adam dərinədən ah çəkdi və:

- Tərk etdin, eləmi!.. deyə öz-özünə deyindi. Tərk etdin demək...

Gənc adam deyilənlərə qarşı laqeyd görünürdü. Halbuki yaşlı adam, gözlədiyi cavabı çoxdan almışdı. Gəncə doğru əmin addımlarla irəlilədi və iki əliylə köynəyinin sinəsini bir həmlədə cırıb açdı. Gəncin sol tərəfində, ovuclarında tutduğu ürək böyüklüyündə qanlı bir boşluq vardı...

İrfandan

İnsan maddədən və mənadan ibarətdir. Onu yaradan bir bütün olaraq yaratmış və yaşadığı müddətdə dünyada ruhunun da, bədəninin də qidasını var etmişdir. İnsanın dünya və axirət səadəti həm qəlbinin, həm də bədəninin ehtiyaclarını qarşıladığı zaman düşünülə bilər. Allah təalanın bizdən istədiyi, hər kəsə öz haqqını verməkdir. Nəfsimizin haqqını verərkən qəlbimizi (ruhumuzu), qəlbimizin haqqını verərkən də nəfsimizi unutmamalıyıq. İnsan bir bütün olduğu üçün bütün olaraq dəyərləndirilməlidir. İnsanlığa göndərilən son Peyğəmbər Hz. Məhəmməd də zaman-zaman mənəviyyat ağır gəldikdə “Ya Aişə, mənimlə söhbət et!” –deyər və dünyalıq işlərə yönələrək bədəni ehtiyaclarını qarşılayardı. Bəzən də dünyaya yaxınlaşdığını, mənəviyyatdan uzaqlaşdığını hiss etdikdə “Bizi fərəhləndir, ey Bilal!” deyər və azan oxumasını istərdi. Bununla da Allahın hüsurunda olmağın zövqünü dadardı. İnsan oğlunun bəlası mənəvi tərəfi ilə maddi tərəfi arasında tarazlığı itirdiyi zaman başlar. Bəşər tarixində ən çox görünən bəlalər, müsibətlər, müharibələr insanlığın mənəvi həyatdan soyuması və bu tarazlığı itirməsi ilə olmuşdur. Mənəvi yöndən kor olanlar maddəpərəstlik xəstəliyinə yaxalanaraq həyatlarını zillət içərisində keçirməkdə və qəlbi təlatümlərə məruz qalmaqdadırlar. İslam etidal dinidir, yəni orta yolu tutan dindir. Nə dünyaya kölə olmaq, nə də tərki dünyalıq xoş qarşılır. İnsanın dünyanı tərk etməsi, dünyadan uzaq durması tamamilən qəlblə əlaqəlidir...

Əziz oxucu!

Biz bu sayımızda qəlb məfhumunu ətraflı incələyərək sizinlə paylaşdıq. Çünki qəlb insanın mərkəzidir. Həm maddi, həm də mənəvi yöndən qəlb olmadan yaşamaq imkansızdır. Bu gün maddi olaraq varlığını davam etdirsə də mənəvi yöndən öz funksiyasını itirən qəblərə sahib insanlar hər keçən gün bir az daha artır. Məhz buna görə də bu mövzuda faydalı ola biləcəyimizi düşünərək dinimizdə, mədəniyyətimizdə qəlbin yeri nədirsə onu sizinlə birlikdə ələ almağa çalışdıq. İnanırıq ki, faydalı olar. Bu sayımızda bir-birindən gözəl yazılarla yenə birlikdəyik. **Salih Zeki Meriçin** “Ya muqallibəl qulub” adlı yazısı bizə Hz. Rəsulun Rəbbinə duasını xatırlatdı - “Ey qəbləri çəkib-çevirən, qəlbimi dinin üzrə sabit qıl!” **Nurlan Məmmədzadə** dahi Mövlananın insanlığa müraciətini bir daha çatdırdı bizə - “Könül kəbəsinə təvaf et!” **Elşən Rzayev** qəblərin təmizliyindən yazdı. **Dr. İbrahim Bazın** yazısında həqiqi qəlb krizinin nə olduğunu oxuyacaqsınız. **Ülvi Məmmədov** Qurani-Kərimdə zikr olunan qəlblə bağlı kəlmələr üzərində durdu. **Osman Nuri Topbaş** bəyin yazısında qəlbin qazana biləcəyi ən böyük mərtəbənin nə olduğunu oxuyacaqsınız. **Lokman Helvacı** Əsri-Səadətdən günümüze

Sorma hər kişinin əslin, izzətindən bəllidir,
Söhbəti-irfan görənlər xidmətindən bəllidir.

Nəsimi

əsintilər gətirdi. **Saleh Şirin** həyat fürsətini necə dəyərləndirəcəyimizi vurğuladı. **Mübariz Əlioğlu** öz yazısında fəzilət axtarışından söz açdı. **Məmməd Məmmədzadənin** “Dünya üçün ağlayan gözlər” yazısı da öz növbəsində qəlbi anlayışdan uzaq qaldığı üçün dünyaya aldananların halından bəhs etdi. **Prof. Dr. Şahin Xəlilli** hər zaman olduğu kimi budəfəki məqaləsində də Qərb dahilərinin Şərqdən təsirlənməsini və Şərqə heyranlığını qələmə aldı. **Dr. Şəmsəddin Kırışın, Sedat Demirin, Adem Şahinin, Elvin Ağayevin** bir-birindən maraqlı yazılarını bəyənəcəyinizi düşünürük.

Fürsətdən istifadə edərək sizinlə bir şad xəbəri paylaşmaq da yerinə düşərdi. May ayının 26-da İrfan jurnalı “ADR-in yaranmasının 91-ci ildönümü” və “Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin 75-ci ildönümü”, eyni zamanda “2009-cu il Bakının İslam Mədəniyyəti Paytaxtı” seçilməsi münasibəti ilə M. F. Axundov adına Milli Kitabxanada keçirilən IX Kitab Bayramında “**2008-ci ilin ədəbi-mədəni jurnalı**” adına layiq görülmüş və mükafatla təltif olunmuşdur. Həmçinin İpək yolu nəşriyyatının iki cildlik “Ən Gözəl İnsan” kitabı da sözügedən bayramda mükafata layiq görülmüşdür. Bu münasibətlə jurnalımızın ilk səhifələrində Azərbaycanın tanınmış elm və mədəniyyət xadimlərinin ürək sözlərini də dərc etdik. Bu, hər birimizin uğurudur. Bizim ən böyük uğurumuz isə hər ay siz oxucularla görüşməkdir.

İRFAN
İyul/2009/№:32
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reysr №: 1763

Təsisçi:
İpək yolu MMC

Redaktor:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Məsul katib:
Elşən RZAYEV

Məsləhətçi:
Dr. Abbas QURBANOV

Abunə və reklam işlərindən məsul:
Niyazi YUSİFOV

Tel: 070 351 35 54

Redaksiya heyəti:
Akademik

Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay ƏHMƏDOV
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Səadət MÜRŞÜDOVA
Arif HEYDƏROĞLU
Rövşən QƏNİYEV
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Kompyuter dizaynı:
Ülvi Məmmədov
Copyright 2009 © All Rights Reserved
Created and supported by “irfan”

Foto:
«İRFAN»

İllik abunə qiyməti:
Ölkədaxili 25 manat
Xarici ölkələr üçün 60 EURO

Ünvan:
Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

www.irfandergisi.com
E-mail
irfan@irfandergisi.com
irfandergisi@yahoo.com

*Jurnalın materiallarından istifadə edərkən
istinad zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə
redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.*

İçindəkilər

Ya muqallibəl qulub!	
Salih Zeki MERİÇ.....	8
Könül kəbəsinə təvaf et!	
Nurlan MƏMMƏDZADƏ.....	10
Təsəllimiz həqiqətimiz olsun	
Elşən RZAYEV.....	12
Qəlb krizi	
Dr. İbrahim BAZ.....	14
Qəlb məfhumu ilə yaxınmənalı sözlər	
Ülvi MƏMMƏDOV.....	16
Qəlbi təmiz saxlaya bilmək	
Aqil ƏLİYEV.....	20
Düşüncədə modernləşmə necə başlayır	
Dr. Şəmsəddin KIRIŞ.....	22
Kaş ki, mən olaydım	
Lokman HELVACI.....	24
Maiyyə: Allah ilə olmaq	
Osman Nuri TOPBAŞ.....	26
Nə qədər sevməliyik?	
Sədat DƏMİR.....	32
Fəzilət soracağında	
Mübariz ƏLİOĞLU.....	34
İzini göstər, kim olduğunu deyim	
Adem ŞAHİN.....	36
Həyat fürsətdir	
Saleh ŞİRİNOV.....	38
Mur və “Mələklərin sevgisi”	
Prof. Dr. Şahin XƏLİLLİ.....	40
Ticarət əxlaqı	
Dr. Mehman İSMAYİLOV.....	42
Dünya üçün ağlayan gözlər	
Məmməd MƏMMƏDZADƏ.....	44
Ebru	
Məleykə ABDULLAYEVA.....	47
Məsnəvidən	
Kamran MƏMMƏDOV.....	48
Həyatı zəhər edən xəstəlik: Vəsvə	
Elvin AĞAYEV.....	50
Texno xəbər	
Afiq İSGƏNDƏROV.....	52
Xəbər.....	54

İçindəkilər

**QƏLBİ TƏMİZ
SAXLAYA BİLMƏK**
Aqil ƏLİYEV

20

FƏZİLƏT SORAĞINDA
Mübariz ƏLİOĞLU

34

MAİYYƏT: ALLAH İLƏ OLMAQ
Osman Nuri TOPBAŞ

26

HƏYAT FÜRSƏTDİR
Saleh ŞİRİNOV

38

MUR VƏ “MƏLƏKLƏRİN SEVGİSİ”
Prof. Dr. Şahin XƏLİLLİ

40

AMEA-nın müxbir üzvü, Atatürk Mərkəzinin müdiri, millət vəkili Akademik Nizami Cəfərov

İlk növbədə qeyd edim ki, İrfan müasir dərgi formalarına texniki baxımdan kifayət qədər cavab verən bir dərgidir. İkincisi, çox ruhani-mənəvi bir jurnaldır. Deyək ki, bir var din, ruhaniyyət, mənəviyyət məsələlərinə pedant texnologiya ilə yanaşasan, bir də var ki, müasir dövr, müasir cəmiyyət, müasir dövrün özünün tələbləri və bu tələblər səviyyəsində bir jurnal çıxarasan. İrfan məhz bu xarakterə sahibdir. Bu da çox önəmli bir hadisədir. Bəzən bizim ruhani-mənəvi aləminizlə əlaqədar olan yazılarda həyatın gerçəkliklərinə uyğun gəlməyən standartlar olur. Ancaq İrfan jurnalının üstün cəhəti odur ki, ədəbiyyatla, mədəniyyətlə, tarixlə əlaqəli bugününümüzün gerçəkliklərini təqdim edə bilir. Jurnalda həm tarixi mövzular, ədəbiyyat təhlilləri var, həm də islam dininin xüsusiyyətləri, islam dininin bugünkü insanın ruhuna, təbiətinə uyğunluğu var. Qısaca deyə bilərik ki, bu jurnal irfan işığı yayan bir jurnaldır. Bəzən dinsiz mənəviyyət, yəni dini kanonlardan uzaq mənəviyyət də çox təhlükəli olur. Müasir dövrün bəzən elə yüngül həyat texnologiyaları olur ki, o, insanı mənəviyyətsizləşdirir. Xüsusilə gənclik bu yola asanlıqla düşür. Ancaq o yerdə ki, din var, elm var, o yerdə ki, sözün böyük mənasında ədəbiyyat var, insan ruhunun zənginliklərini, zənginlik imkanlarını ortaya çıxarma maraqları var belə hallarda əlbəttə cəmiyyət də normallaşır, cəmiyyətdəki münasibətlər də insani xüsusiyyətlər üzərində qurulur. Bütün bunların olmadığı cəmiyyətdə isə narkomaniya, əxlaqi pozğunluq, müxtəlif cinayətlər, həbslər labüddür. Həm dinimizin müasir tələblərə cavab verməsi, həm insanlığın, dünya dinlərinin qarşılıqlı əlaqələri məsələləri jurnalda öz əksini tapır. Mən çox istərdim ki, İrfan bu işini hər zaman davam etdirdsin. Jurnalın redaksiya heyəti də çox sanballıdır. Bir çox tanınmış ziyalılarımız bu jurnalda çıxış edir, öz sözünü deyir. Jurnal hamının üzünə açıqdır, xüsusilə intellektualların. Həm müəlliflər baxımından, həm də oxucu kütləsi baxımından çox zəngindir.

Mən təbrik edirəm ki, jurnal IX kitab bayramında fərqləndirilmişdir. Çox istərdim ki, bu jurnal elə bir səviyyəyə qalxsın, elə bir zirvəyə yüksəlsin ki, daha böyük mükafatlar alsın. Çünki İrfan jurnalı bu potensiala malikdir və buna layıqdır.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədr müavini Hacı Salman Musayev

Bu jurnal geniş oxucu kütləsi tərəfindən böyük hörmətlə qarşılır. Jurnalın səhifələrini vərəqləyərkən həm elmi araşdırmalara, həm milli, həm mənəvi səpkili yazılara, həm də ümumi təfəkkürün inkişafına xidmət edən məqalələrlə rastlaşırsan. İrfan jurnalının az bir vaxt içində qazandığı nailiyyətlər bunu deməyə əsas verir ki, jurnalı gələcəkdə daha böyük uğurlar gözləyir. Bu mənada deyə bilərəm ki, jurnal bu keyfiyyəti ilə digər jurnallardan xeyli fərqlənir. Həmçinin jurnal səhifələrində yer alan, xürafələrdən uzaq elmi-teoloji yazılar cəmiyyətdə düzgün inamın formalaşmasında da böyük rol oynayır. Ümid edirəm ki, jurnal qarşısına qoyduğu amallara sonadək sadıq

qalacaq və bu gün olduğu kimi gələcəkdə də öz dəyərli fikirləri ilə oxucuların həm beyinlərini, həm də ürəklərini oxşayacaqdır. Mən də öz növbəmdə jurnal kollektivini mükafata layiq görülmələri münasibətilə təbrik edirəm.

**Filologiya elmləri doktoru,
Azərbaycan Dillər Universitetinin professoru
Şahin Xəlilli**

Tarixi, mədəni və ruhani düşüncələri ilə öz ürək sözünü və yazılarını “İrfan”ın səhifələrinə təqdim edən müəlliflərimizin fikir dünyası onların imzası və özü haqqında oxucuda müəyyən fikir yaradır. Mövlananın sənət işığına həmişə həsrət, həsədlə boylan XXİ əsr oxucusunun klassik irsimizin qaynaqları ilə yanaşı bu irsin davamçılarının ibrətli kəlamına həmişə böyük ehtiyacı vardır.

Müəlliflə oxucu arasında əsl mənəviyyət körpüsü yaradan “İrfan” sözün həqiqi mənasında ədəbi, estetik, ruhani düşüncələr toplusudur. Jurnalın hər yeni sayı onu oxuyanların gözündə səhərlər günəşin çıxmasını xatırladır. Və arzu edirəm ki, insanların mənəvi dəyərlərə böyük ehtiyac duyduğu indiki günlərimizdə zəngin mənəviyyətli insanlarla jurnalın oxucuları arasında görüşləri daha çox olsun.

Nəhayət, jurnalın səhifələrində dərc olunan silsilə yazıların gələcəkdə “İrfan” kitabxanası seriyası ilə nəşr olunmasını arzulayıram.

T.C. Bakı Səfirliyinin Din xidmətləri müşaviri Muzaffər Şahin

Artıq iki ildir ki, Azərbaycandayam. İlk gəldiyim gündən bəri İrfan jurnalının hər sayını oxuyuram. İrfan haqda söyləyəcəyim tək kəlmə var, mükəmməldir. Həqiqətən də çox mükəmməl bir dərgidir. Adı ilə də həmhal olmuşdur. Həqiqətən İrfan dərgisi içindəki yazılarıyla bir elm-irfan qaynağıdır. Jurnal istər əhatə etdiyi mövzuları ilə, istərsə də dizaynı ilə insanın gözüne, könlünə xitab edir. Mənim nəşriyyat işində bir o qədər təcrübəm olmasa da, oxuma təcrübəm var. Və bu təcrübələrimə əsaslanaraq jurnalın mövzuları haqda qənaətim müsbətdir. Dediklərim jurnalı öymək üçün deyil, səmimi, ürəkdən gələn sözlərimdir. Əhatə etdiyi mövzular cəmiyyətdə milli-mənəvi inkişafa xidmət edir. Mən İrfan jurnalının IX kitab bayramında ilin jurnalı

mükafatına layiq görülməsi münasibətilə jurnalın kollektivini təbrik edirəm. Ümidvaram ki, jurnal gələcəkdə daha böyük mükafatlara layiq görülməkdir.

YA MUQALLİBƏL & QULUB!

Ən çətin mövzu mücərrəd məsələ haqda yazmaqdır. Görünməyən, əllə tutula bilməyən və toxunulmayan haqda yazmaq.

Şübhəsiz ki, insan qəlbi bəsit bir ət parçası deyil. İnsan bədənində hiss deyilən şeyin duyulduğu yeganə yerdir qəlb. Bir növ, insanın kompası kimidir. İnsanın daxilindəki əsas mühərrikdir. O necədirsə, insan da elədir. Nə hiss edər, necə istiqamətləndirərsə insan da o istiqamətdə yol alar. Ağlın insanın başında deyil, qəlbində olduğu söylənir. Şübhəsiz ki, qəlb sadəcə bir ət parçası deyil.

Mövlana nə gözəl deyir: “səssiz ol, qəlbinin səsini dinlə.” İnsan nə zaman qəlbinin səsini dinləsə, vicdanının səsini dinləmiş olur. Vicdan fitri olanı tövsiyə edər. Fitri olan da islamidir. İnsan sevr, məhəbbət duyar. Sevməzsə kin duyar. Ya da sükuta bürünər. Susar. İnkər etməz. Mənəvi olan hər şeyi qəlb süzgəcindən keçirər. Ağıl bir şeyi mühakimə edər. Hər hansı bir qərara gələr. Amma o qərarın insani olub-olmadığını soruşacağı qapı qəlbdir. Qəlb məşvərət olunan məqamdır. Ağıllı adam kimidir. Duyğusaldır, amma duyğusal qərar verməz. Hisslə doludur, amma hissə görə qərar verməz.

Vəhyin ab-havası ilə qidalanan qəlb ülvyyətin təmsilçisi olar. Daima Allahın ölçülərinə görə tövr alar. Oyanıqdır. Qəflətdən uzaqdır. Qorxusuzdur. Ən ki-

çik xətaya qarşı belə daima diqqətlidir. Vəhydən qidalanan qəlb ölməz. Ölmədiyi kimi, Allahın həy sifətinin təcəllisi olaraq başqalarına da həyat verir. Ya həy-yu, ya Qəyyum.

Bir Allah dostu necə də gözəl təsnif edir qəbləri.

Ümumi təsnif etibarilə qəbləri üç qismə ayırır:

Birincisi, yaradılış qayə və həysiyyətin qoruyan qəblər: o qəblər kamil

iman sahibi insanların rəqiq qəlbləridir. O qəblərdə əmniyyət və sükunət vardır. Hər gələn onda rahatlıq tapır. Hər dərddə dəvə axtaran mütləq əlac tapır. O qəblər nəzərgahi-ilahidir. Məhəmməd Mustafanın məhəbbəti vardır o qəlbə. Bir qəndil kimi yanar, amma tükənməz. Daima başqalarını aydınladılar, amma aydınlıqlarından zərər qədər əskilməz.

İkinci, möhürlənmiş və ölü qəblər: ilahi kəlamdakı ifadəsi ilə ***Xatəməllahu alə qulubihim və alə səmihim və alə əbsarihim genişvətun və ləhum azəbun əlim.*** Nə həzin aqibətdir qəlbın ölməsi. Qəlbın ölməsi aləmin ölməsi kimidir. Bir zəlzələ meydana gətirir insanda. Qəlb ölərsə, hansı əza çalışa bilər ki? Bədən tamamilə iflasa uğrayar. Qəlb hissiyyatını itirərsə, başqalarına qarşı da hissiyyatsız hala gəlir. Ən acısı da Allaha qarşı hissiyyatsız olmaqdır. Allahı günlük həyatdan çıxarmaq nə böyük qəflətdir. Ölü qəblər, möhür vurulmuş qəblər... İnsanın daxili aləmində qəndillər yanma-

almaz kimi aydınlatmışdı onu və üzünü. Qəlbın ölməsi fəlakətdir.

Üçüncü isə, xəstə və qafil qəblərdir. Ən acınacaqlı olan qəlb budur. Fərqi olmaq, amma etməmək. Bilmək, lakin əməl etməmək. Balla dolu qabı çöldən yalamağa bənzəyər. İnsan bundan nə qədər dad ala bilər ki? Gülü uzaqdan necə qoxlamaq olar ki? Ya da bir ana öz balasının qoxusunu şəkildən nə qədər ala bilər? Qafil qəlb ən acınacaqlı halda olan qəlbdir. Heç bir tərəfə yar olmayan qəlb. Nə gülər, nə də kədərlənər. Daima şübhə içindədir. Qorxu və təlaşdır. Daima narahatdır. Allahdan qorxmalı olduğunu bilər, amma günahdan da uzaq durmaz. Günah işləyər, amma ruhu parça-parça olar. Etməli deyiləm deyər, amma nəfsinə hakim ola bilməz. Ah çəkər, amma peşmanlığı uzun sürməz. Ağlayar, amma gözündən yaş çıxmaz. Nə etdiyini özü də bilməz. Xəstə qəlb bir hüzn yurdudur, amma hüznünü də dərk edəcək halda deyil.

Qəlb ölərsə, hansı əza çalışa bilər ki? Bədən tamamilə iflasa uğrayar. Qəlb hissiyyatını itirərsə, başqalarına qarşı da hissiyyatsız hala gəlir. Ən acısı da Allaha qarşı hissiyyatsız olmaqdır. Allahı günlük həyatdan çıxarmaq nə böyük qəflətdir. Ölü qəblər, möhür vurulmuş qəblər...

lıdır. Əgər yanmazsa insan qorxunc görünər. Qəlbın əksi üzə vurur. Üz qəlb nisbətində gözəldir. Parlayan bir üzə baxmaqdan doymaq olarmı? Bilal Həbəşinin də qəlbi elə deyilmi? Allahın Rəsulu Əbu Zərə elə deməmişdimi? “Sən onun qəlbini yarıb açsan, günəşin qarşısına qoysan, onun nuru günəşin ziyasını kəsər.” Onun üzü zahirən qara idi. Bunun nə fərqi vardı? İman parlaqlığı bir

Xülasə, qəbləri çəkib-çevirən, sevgi verən Odur. Allah sağlam qəblərə vədud sifəti ilə təcəlli edər. Ölü qəblərin başı sağ olsun. Ya muqallibəl qulub, səbit qəlbi alə dinik deməkdən özümüzü saxlaya bilmirik. Rəsulullah demirmiş: “insanda bir ət parçası var. O islah olarsa bütün vücud islah olar. O ət parçası qəlbdir.” Ey qəbləri çəkib-çevirən! Qəlbimizi dinin üzərə sabit qıl!

KÖNÜL KƏBƏSİNİ TƏVAF ET!

İstər maddi mənada olsun, istərsə də mənəvi mənada qəlb olmadan yaşamaq mümkün deyil. İnsanı insan edən ən başlıca dəyərdir qəlb. Hz. Peyğəmbərin bu xüsusda dediyi “Allah sizin cismlərinizə və surətlərinizə baxmaz. Ancaq qəblərinizə nəzər edər” kəlamı Uca Mövlanın qəlbə nə qədər dəyər verdiyini ortaya qoyur.

*Kəbə bünyadi Xəlil Azər əst,
Dil nəzərgahi Cəlil Əkbər əst.*

Qəlblə bağlı bu günə qədər çox söz deyilmişdir, bundan sonra da demək olar və deyiləcəkdir. Çünki insan adlanan varlığın bütün hiss və duyğuları qəlb dediyimiz məkandan keçir. Mərhəmət, şəfqət, sevgi, insaf, vicdan. Hər nə qədər bəziləri vicdanın yerinin qəlb olmadığını iddia etsə də “əlini vicdanına qoy” deyildikdə hər kəs əlini ürəyinin üstünə qoyur. Qəlb insanın ən əsas, eyni zamanda ən həssas orqanıdır. İstər maddi mənada olsun, istərsə də mənəvi mənada qəlb olmadan yaşamaq mümkün deyil. İnsanı insan edən ən başlıca dəyərdir qəlb. Hz. Peyğəmbərin bu xüsusda dediyi “Allah sizin cismlərinizə və surətlərinizə baxmaz. Ancaq qəblərinizə nəzər edər” kəlamı Uca Mövlanın qəlbə nə qədər dəyər verdiyini ortaya qoyur. Əslində bütün əməllərimiz, ibadətlərimiz də qəlbimizin o an hansı səviyyədə olmasına görə məqbul və ya qeyri-məqbul sayılırmı?

Allah öz yaratdığı bəndələrinin qəblərinə nəzər edər. Bəndələr də insani münasibətlərdə qəlbi diqqətə almalıdır. Doğrudur, hamı Allah dostu deyil ki, digərlərinin qəlbi səviyyəsini anlamaq bil-

“Qəlbini ovcuna alıb hər kəsin önünə qoya bilmək...” Necə də möhtəşəm! Təmizlənmiş, paklanmış, kin, həsəd və bu kimi kirlərdən arınmış qəlbə sahib olmaq və onu da hər kəsə könül rahatlığı ilə təqdim edə bilmək.

sin. Lakin həyata keçirdiyimiz hər bir əməl, atdığımız hər addım qəlbin məhsuludur və qəlbi səviyyəmizdən xəbər verir. Təəssüflər olsun ki, bu gün insani əlaqələrdə daha çox məqam, mövqe və maddi imkana diqqət yetirilir. Molla Nəsrəddinin “Ye kürküm, ye!” lətifəsini bilməyənimiz yoxdur. Rəhmətlik bu gün yaşasaydı “ye vəzifəm, ye”, “ye villam, ye”, “ye məşinim, ye!” deyərdi hər halda. Əf-suslar olsun ki, bu gün insanın daxili key-fiyyətlərindən çox xarici görünüşünə, imkanlarına dəyər verilir. Bu da şeytanın biz insanları şeytaniləşdirmə söylərinin müəyyən qədər müvəffəq olmasından xəbər verir. Çünki o da Hz. Adəmin zahiri görünüşünə baxmış və Haqqa üsyan etmişdi. Bu mənada sırf zahiri xüsusiyyətlərə əhəmiyyət verən insan şeytani yola təslim olmuş deməkdir. Halbuki bizi yaradan və qəlblərimizi bizdən də yaxşı bilən Allah təala Hucurat surəsinin 13-cü ayəsində **“Allah yanında ən hörmətli olanınız ən təqvalı olanınızdır (Allah-dan ən çox qorxanınızdır)”** -buyurur. Üstünlük və fəzilət səbəbi yalnız təqva-dır. Təqvanın yeri də yalnız qəlbdir.

İslam düşüncəsində qəlb nəzərgahi ilahi sayılır. İnsanın ən mərkəz nöqtəsi və Allahın hüzuruna çıxarılacaq ən qiymətli varlıqdır qəlb. Əslində qəlbimiz o qədər təmiz olmalıdır ki, onu insanlardan gizlətmək ehtiyacı duymamalıyıq.

Bir Allah dostunun sözü var: *“Qəlbini ovcuna alıb hər kəsin önünə qoya bilmək...”* Necə də möhtəşəm! Təmizlənmiş, paklanmış, kin, həsəd və bu kimi kirlərdən arınmış qəlbə sahib olmaq və onu da hər kəsə könül rahatlığı ilə təqdim edə bilmək. Qəlb şeytani və rəhmani qüvvələrin cəng meydanıdır. Qəlb qalasını şeytana təslim etməmək lazımdır. Qəlb imanla dolu olduğu zaman həqiqi mənada qəlbdir. Yoxsa, şair Mehmed Akif Ersoyun dediyi kimi:

“İmandır o cövhər ki, ilahi, nə bö-yükdür!

İmansız olan paslı ürək sinədə yükdür.”

Qəlb nəzərgahi-ilahidir. Bu səbəblə bizim mədəniyyətimizdə qəlb qırmaq ən ağır cinayətlərdən sayılır. Bu gerçəyi dərdli Yunus necə də gözəl dilə gətirir:

“Könül Çalabın taxtı,

Çalab könülə baxdı.

İki cahan bədbəxti

Kim könül yıxar isə.”

Şərqin dahisi Hz. Mövlana da Məs-nəvisində belə buyurur:

“Əgər sənin könlün varsa, könül kə-bəsini təvaf et! Torpaqdan tikilmiş sandı-ğın Kəbənin mənası qəlbdir.

Allah görünən və bilinən surət kəbəsinə təvaf etməyi kirlərdən təmizlənmiş bir könül kəbəsi əldə edəsən deyər sənə fərz qil-mışdır.”

TƏSƏLLİMİZ HƏQİQƏTİMİZ OLSUN

Yaşadığımız cəmiyyətdə tez-tez rast gəldiyimiz sözlərdəndir “mənim ürəyim təmizdir” ifadəsi. Bu bir təsəllidirmi, yoxsa həqiqət?

Təbii ki, hər kəs ürəyinin təmiz olmasını istəyər. Qəribədir, heç kəs ürəyinin murdar olduğunu dilə gətirməz. Lakin gəl gör ki, “ürəyim təmizdir” deməklə ürək təmizlənmir. Bu yerdə bir atalar sözü yada düşür: “Halva-halva deməklə ağız şirin olmaz.”

Şübhəsiz ki, ürək insanın maddi varlığını davam etdirməsi üçün ən vacib orqandır. Həmçinin insan fitrətinin dünyaya gəldiyi andakı kimi saf qalması və iki dünyada da insanın səadət içərisində yaşamasında ürəyin rolu çox böyükdür. İman, mərifət, məhəbbət, zikir, qorxu, təqva, təslimiyyət və dua kimi müsbət

xüsusi ürəklə əlaqəli olduğu kimi, inkar, şirk, şübhə və nifaq kimi mənfi xüsusi da ürəklə birbaşa əlaqəlidir.

Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bu həqiqəti bəyan etmək mahiyyətində bir hədisi-şərifində belə buyurur:

“Vücudda bir ət parçası var ki, o yaxşı və saleh olarsa, bütün vücud yaxşı və saleh olar. O pozularsa, bütün vücud da pozulmuş olar. Diqqət edin, o ət parçası ürəkdir.” (Buxari, İman, 39; Müslim, Musaqat, 107)

Uca Allah Qurani-Kərimdə bəndələri arasında ürəkləri möhürlənən, kilidli, qatı, daş kimi, hətta daşdan da qatı ürək sahiblərinin, dünya nemətlərini ürəklərində bəsləyib böyüdənlərin dünyada və axirətdə məruz qalacaqları acı əzabı xəbər verir. Və uca Allah öz dərgahında

Şübhəsiz ki, ürək insanın maddi varlığını davam etdirməsi üçün ən vacib orqandır. Həmçinin insan fitrətinin dünyaya gəldiyi andakı kimi saf qalması və iki dünyada da insanın səadət içərisində yaşamasında ürəyin rolu çox böyükdür. İman, mərifət, məhəbbət, zikir, qorxu, təqva, təslimiyyət və dua kimi müsbət xüsusi ürəklə əlaqəli olduğu kimi, inkar, şirk, şübhə və nifaq kimi mənfi xüsusi da ürəklə birbaşa əlaqəlidir.

mötəbər olanın yalnız və yalnız saf, pak ürək olduğunu bəyan edir:

“O gün ki, nə mal-dövlət, nə də övlad bir fayda verər! Ancaq sağlam (təmiz, daxilində şəkk-şübhəyə, küfrə, şirkə və nifaqa yer olmayan) **bir qəlblə Allahın hüzuruna gələn kimsədən başqa!”** (əş-Şüəra, 88-89)

Demək ki, insan üçün ən ümdə vəzifə yaşadığı ömür boyunca çalışıb ürək təmizliyini əldə etməkdir. Daha doğrusu yaradılışda uca Yaradanın ona bəxş etdiyi o saflığı mühafizə etməkdir.

Bəs ürəyin təmizliyi üçün nə etmək lazımdır, sualı çıxır meydana. İnsanın yaradıcısı Allah olduğu üçün ona hər bir şeyin yolunu da O göstərmişdir. Bunun üçün də ilk insandan başlayaraq bəndələrinin yaradılışa uyğun olaraq həyatlarını davam etdirmələri üçün peyğəmbərlər və onların vasitəsi ilə də kitablar göndərərək onlara ilahi fərmanları bəyan etmişdir. Bu fərmanlar insan oğlu üçün yeganə düsturdur. Elə ürək təmizliyinin əlacı da şəfa mənbəyimiz olan Qurani-Kərimdə bəyan edilmişdir. O halda ürəyinin təmiz olmasını istəyən kəs uca Yaradanın sözlərinə qulaq versin:

“O kəslər ki, Allaha iman gətirmiş və qəlbləri Allahı zikr etməklə aram

tapmışdır. Bilin ki, qəlblər yalnız Allahı zikr etməklə aram tapar!” (ər-Rəd, 29)

Bir gün Peyğəmbərimiz (s.ə.s) ürək təmizliyinin əhəmiyyətini bəyan edərək:

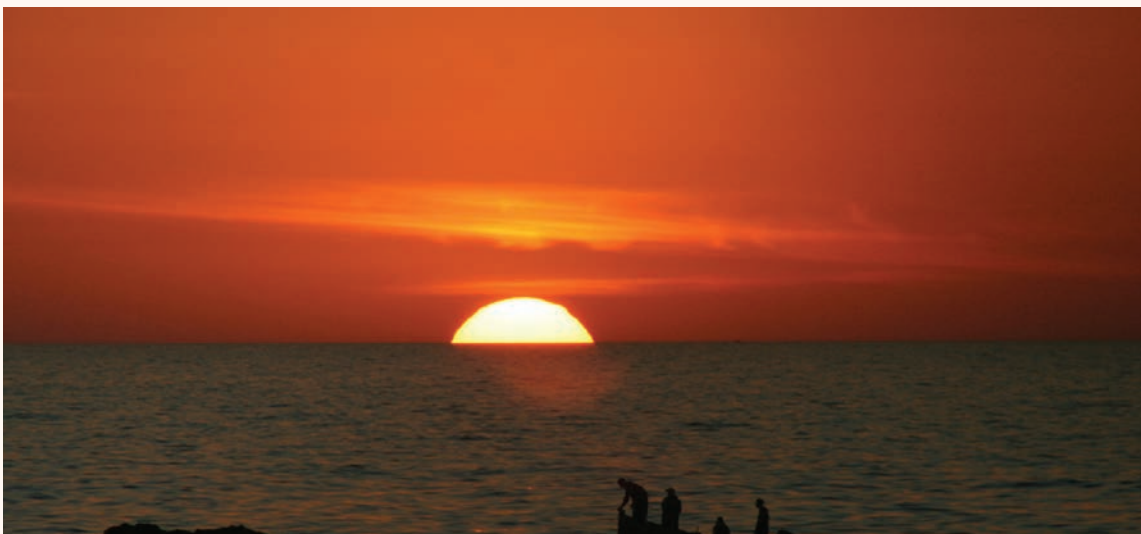
“İçinə nur girən ürək açılar və genişlənər” dedi. Ətrafındakılar:

“-Bunun əlaməti nədir, ey Allahın Rəsulu?” dedilər. O da:

“Fani dünyadan uzaqlaşmaq, əbədi olan axirət yurduna könül vermək və gəlmədən əvvəl ölümə hazırlanmaqdır.” buyurdu. (Təbəri, Təfsir, VIII, 37)

İnsanın maddi və mənəvi həyatı baxımından bu dərəcə mühüm olan ürək, diqqətlə qorunmalı və müsbət yöndə inkişaf etdirilərək Allahın razı olacağı bir səviyyəyə gətirilməlidir. Bu səviyyə isə, Quranda “qəlbi-səlim” şəklində təqdim edilmişdir. Bu isə Haqqa tam şəkildə təslim olmaqla mümkündür.

“Ey Rəbbimiz! Bizi doğru yola yönəltmədən sonra ürəklərimizə şəkk-şübhə (azgınlıq, ayrılıq) salma! Bizə Öz tərəfindən bir mərhəmət bəxş et, çünki Sən, həqiqətən, (bəndələrinə mərhəmət, nemət) bəxş edənsən!” (Ali-İmran, 3/8)

QƏLB KRİZİ

Əhəmiyyət verilməyən hər şey ölür. Qəlblər də ölməyə başladı. İbadət etməzsən, Allah deməzsən, tövbədən xəbərsiz olarsan, əfv diləməzsən, insanı sevməzsən, qonşuya getməzsən, xəstələri ziyarət etməzsən qəlb ölməzmi? Küçələr yaşayan ölümlərlə doludur.

Təcili yardım maşınından tələsik içəri apardılar. Qəlbinin həyəcanı hamını qorxutmuşdu. Hamının həyəcanı da onu qorxutmuşdu. İlk müayinədən sonra ətrafdakıların göz yaşları arasında dərhal reanimasiyaya apardılar. Paltarını çıxarıb EKG müayinəsi etdilər. Ürək damarlarının açılması üçün damarına iynə vuruldu...

Oyandıqda qarşısında dayanan ağ paltarlı həkimi görüb təlaşa düşdü. Lakin həkimin sakitliyi, təbəssümlü siması, gülən gözləri az da olsa rahatlıq verdi. Həkim hələ ağzını açmadan, bir kəlmə də demədən çox şey ifadə etmişdi. O da ağzını açmadan gözləriylə halını soruşdu həkimdən. Həkim başını yuxarı-aşağı yelləderək barmağıyla ürəyini göstərüb:

“Ürəyinə yaxşı baxmamısan, amma qorxma, yaxşısan. Bundan sonra yediyinə, içdiyinə diqqət etməlisən.” – dedi.

Abdullah bir yandan halının yaxşılaşmasına sevinərkən, digər tərəfdən də Əzrailin qanadının qəlbinə dəyməsinin ürpertişi və ölümün astanasından qayıtmağın çəşqınlığı içində idi.

Onun kimi yüzlərlə xəstəsi olan həkim Abdullahın qorxusunu hiss edirdi. Getmədən bir-iki kəlmə demək istədi. Abdullaha baxaraq: “Abdullah bəy, gördüyünüz kimi bu iş mütləq qocaların başına gəlmir. Təəccüblənmək lazım deyil, şükür etmək lazımdır. Mən öz ixtisas sahəmə aid olanları dedim. Amma zənn etmə ki, qəlb sadəcə dörd kameradan ibarət bir orqandır. Onun bir də mənəvi tərəfi var. Bunu da hə-

kimindən soruşmalısən. Mütləq soruş. Çünki son zamanlarda qəlb krizləri o qədər artdı ki, qoca-cavan, kök-arıq, kişi-qadın demədən hamıya sirayət edir. Düzdür, bunun insanın qəlb sağlığına diqqət etməsiylə əlaqəsi var, amma “əcəba, qəlbimizin mənəvi sağlamlığına səhlənkər yanaşmamızın da buna təsiri varmı?” deyə düşünürəm.” Həkim sözünü bitirərkən yan tərəfdə yatan xəstə müdaxilə etdi:

“Ay Allah səndən razı olsun, həkim! Əlbəttə ki, təsiri var. Gənclərə bir baxın. Mərhəmət, əfv etmək, hörmət, sevgi, iman hissləri yox olub gedir. Qəlblər qaralmış və daşlaşmış. Hər kəs kin və fitnə küpünə döndü. Əhəmiyyət verilməyən hər şey ölür. Qəlblər də ölməyə başladı. İbadət etməzsən, Allah deməzsən, tövbədən xəbərsiz olarsan, əfv diləməzsən, insanı sevməzsən, qonşuya getməzsən, xəstələri ziyarət etməzsən qəlb ölməzmi? Küçələr yaşayan ölürlə doludur. Halbuki rəhmətlik ustadımız “İnsan qəlbdır” deyərdi. “Əsla qəlbi əhəmiyyətsiz görməyin” deyər və tez-tez:

“Sanma ey hacə ki, səndən zərur-sim istərlər

“Yəvmə lə yənfəuda qəlbi-səlim istərlər” şeirini oxuyardı.” dedi və başını yelləderək bunları əlavə etdi: “Qəlbin qidası xalqa sevgi və Haqqa imandır.”

Abdullah ədəbiyyatçı idi və yüzlərlə kitab oxumuşdu. Amma qəlbə aid nə isə oxumaq ağına gəlməmişdi. “İnsan qəlbdır” sözü ona çox təsir etmişdi. Dərin düşüncələrə dalmışdı. Bir beyt düşdü yadına.

Muradın Haqq isə gerçək hüslu-qəlb eylə aşiq

Bu sözlərdən qərəz ancaq səni Haqqa dəlalətdir.

Demək, həyata qəlbdən baxmaq lazımdır. Həqiqətən sevməyi bilməyəne, bir göz yaşı silməyəne qəlbsiz deyirik. Mərhəmət etməyəne qəlbi qara deyirik. Biz də qəlbimizi ac və susuz qoyduq. Eşqsiz və imansız. Qəlbi qəzəbləndirən amil ölümü

unutmaq olmalıdır. O da qoca-cavan demədən kürəyimizi yerə vurur. Kimimizi havasız vəziyyətdə soyuq və qaranlıq torpağın qoynuna qoyur. Kimimizə də unutduğumuzu xatırlatmaq üçün ölüm mələyinin nəfəsini üfürür üzümüzə. Səssiz-səmirsiz soldurub dərin bir qorxu buraxaraq ayrılır yanımızdan. Mən də bunlardan biriyəm hər halda. Unutduqlarımı xatırlamalıyam. Allahı, ölümü və sonrasını unutmada xatirimdən çıxarmamalıyam. Bu ölüm düşüncəsini xatırlatmaq adı soyuq olsa da, itirdiyini tapan bir adamın sevincini yaşatdı Abdullaha. Bir an qəlb krizi keçirməyin belə özü üçün yaxşı olduğunu düşündü. Gülümsədi.

Bu zaman gözü yanaşı çarpayıda yatan qocayla həkimə sataşdı. Həkim ədəblə yaşlı adamın yanına yaxınlaşıb ısrarla əlini öpmək istəyir, yaşlı adamsa əlini geri çəkirdi. Həkim gülərək yaşlı adama: “Mən sənə qəlbini müayinə etdim, amma sən bir həftədir ki, mənim qəlbimi əməliyyat edirsən. Bu gün xəstəxanadan ayrılmadan ver əlini öpüm, yoxsa icazə kağızını imzalamaram haa.” -dedi. Yaşlı adam utana-utana əlini uzatdı. Həkim əlini öpdükdən sonra otaqdan çıxmadan: “Muhsin dayı, bizi Abdullah bəylə birlikdə qəlbinin həkiminə apar, olarmı?” -dedi.

Abdullah xəstəxanada qaldığı bu qısa müddətdə yaşadıklarından o qədər çox şey öyrənmişdi ki, içindən “Niyə də olmasın? Təbii ki, olar. Birinci növbədə o həkimin müayinəsindən keçmək lazımdır.” -deyə düşündü. Fikrə daldı və yaşlı adamın bir az əvvəl qoyub getdiyi jurnalı götürdü. Təxmini bir səhifə açdı. Oxuduğu səhifələri onu heyretə saldı:

İnsan dünyanın qəlbidir. Adam qəlbinin dünyasına daldıqca insandır.

Ey qəlb, gözlərimiz səni görəni görmədiyi üçün müəhəmiyyət vermədik sənə. Buna görə qəlb krizi yaşayırıq?

QƏLB MƏFHUMU İLƏ YAXINMƏNALI KƏLMƏLƏR

Qurani-Kərimdə qəlbə bağlı olan bəzi qavramların lüğətçiləri, təfsirçiləri, təsəvvüf əhlini və filosofları hər zaman məşğul etdiyi və buna görə də fərqli yorumların ortaya çıxdığı məlumdur. Bu qavramlar haqqında deyilənlərə qısaca nəzər salaq. Haqqında bəhs edəcəyimiz qavramlar bunlardır: Sadr, fuad, ağıl və nəfs.

1. Sadr

Qurani-Kərimdə qırx dörd yerdə keçən “sadr” kəlməsi ərəb dilində “sədərə” felinin məsdəridir. Sadr bir şeyin ən yuxarı tərəfi və ya ən üst qismi, bir bölümü, insanın yönəldiyi tərəf, bo-

“(Ey insanlar!) Sizə Rəbbinizdən bir öyüd-nəsihət, ürəklərdə (sadrlarda) olana (cəhalətə, şəkk-şübhəyə, nifaqa) bir şəfa, möminlərə hidayət və mərhəmət (Quran) gəlmişdir!”

yundan qarın boşluğuna qədər olan vücudun ön qismi mənalarına gəlidiyi kimi, rəis və komandir mənasında da işlədilir. Dilimizdə sinə, köks və bağır olaraq işlənir.

Sadr kəlməsi qəlbi də içinə aldığı üçün və ya qəlbin sadrın bir hissəsi olması səbəbilə bəzən qəlb mənasında da işlədilir.

Qurani-Kərimdə keçən qəlb qavramının ağıl və elm, sadr kəlməsinin isə bununla birlikdə şəhvət, qəzəb və

nəfsani arzular mənasına gəldiyini deyənlər də var.

Sadr kəlməsi Qurani-Kərimdə ümumiyyətlə bu mövzularda işlədilmişdir:

a) Allah təalanın kökslərdə olanı bilməsini ifadə edən ayələr:

“Allahdan qorxun. Şübhə yoxdur ki, Allah ürəklərdə (sadrlarda) olanları (qəblərin sirrini) biləndir!” (əl-Maidə, 5/7)

“Şübhəsiz ki, sən Rəbbin onların ürəklərinin (sadrlarının) gizli saxladığı

və özlərinin aşkar etdikləri hər şeyi (qəlblərin sirlərini və açıq-aşkar əməllərini) bilir.” (ən-Nəml, 27/74)

Sadr kəlməsinin Qurani-Kərimdə ən çox işlədildiyi sahə bu olmuşdur.

b) Sadrın açılması və daralması ilə bağlı ayələr:

“Allah kimi düz yola yönəltmək istəsə, onun köksünü (sadrını) islam (dini) üçün açıb genişləndirər, kimi azdırmaq istəsə, onun ürəyini daraldıb sıxıntıya salar.” (əl-Ənam, 6/125)

“Məgər Allahın köksünü (sadrını) islam üçün açmaqla Rəbbindən nur üzərində olan kəs (qəlbi möhürlənmiş kimsə kimi ola bilərmə)?! ” (əz-Zumər, 39/22)

Sadr kəlməsinin bu mənada işlədildiyi yer ilə bağlı digər ayələr də var.

c) Sadrın şəfa tapmasını ifadə edən ayələr:

“(Ey insanlar!) Sizə Rəbbinizdən bir öyüd-nəsihət, ürəklərdə (sadrılarda) olana (cəhalətə, şəkk-şübhəyə, nifaqa) bir şəfa, möminlərə hidayət və mərhəmət (Quran) gəlmişdir!” (Yunus, 10/57)

“Onlarla vuruşun ki, Allah sizin əlinizlə onlara əzab versin, onları rüsvay etsin, sizə onların üzərində qələbə çaldırıb möminlərin ürəklərini (sadr-larını) fərəhləndirsin.” (ət-Tövbə, 9/14)

Sadr kəlməsi Qurani-Kərimdə yuxarıdakı mənalarda işlədildilən yerlərdən başqa “arzu və ehtiyac yeri”, “qəlblərin yerləşdiyi məkan”, “məlumatların qorunduğu yer”, “kin”, “təkəbbür”, “qorxu” və “vəsvəsələrin yerləşdiyi yer” kimi mövzularda da işlədilmişdir.

2. Fuad

Lügətdə qəlb mənasına gələn “fuad”, ərəb dilində “f-ə-d” kökündən törəyən

bir ismdir. Alışib-yanmaq mənasındadır. Qəlbə bu adın verilməsi sevgi və acı kimi duyğular səbəbilə alışib-yanmasına görədir. Bundan başqa onun qızardılmış ət rəngində olması da bu ismin verilməsinə səbəb olmuş ola bilər. Belə ki, odda qızardılmış ət “fəid” olaraq vəsfləndirilir.

Fuad kəlməsi Qurani-Kərimdə on altı yerdə zikr edilir. Quranda keçdiyi yerlərə görə “məsul tutulan”, “təsdiq və təkzib edən”, “meyil edən”, “cəazlandırıla bilən” və “haldan-hala çevrilə bilən” bir xüsusiyyətə sahibdir. Bu xüsusiyyətlərdən fuad kəlməsinin qəlb qavramı ilə sinonim olduğunu söyləyə bilərik.

3. Əql/Ağıl

Qurani-Kərimdə isim olaraq keçməyən, lakin fel olaraq qırx doqquz yerdə zikr edilən “əl-əql” lügətdə axmaqlığın ziddi, elm və idrak mənasında işlədildiyi kimi, mane olmaq, əngəlləmək, uzaq tutmaq və bağlamaq mənalarında da işlədilir. Ağla bu adın verilməsində sahibini pisliklərdən çəkindirib təhlükələrdən uzaqlaşdırmasının təsiri vardır.

Quranda ağla xitab edən ayələrin sayının yeddi yüz olduğunu deyənlər də var. Bir çox halda müşriklər düşünməmək və ağıllarını çalışdırmamaqla vəsfləndirilmişdir. Bir sıra ayələr azgın kimsələrin ağıllarını işlətməyən kimsələr olduğunu ifadə edir.

Qurani-Kərimdə ağıl kəlməsinin işlədildiyi mənalara baxdıqda onun əsasən bu iki mənada işlədildiyini görürük:

Birincisi: bir mənani anlamaq, idrak etmək, təfəkkür və bilgi olaraq ehtiyac hiss edildiyi zaman onu xatırlamaq üçün yadda saxlamaq, haqq və batili, xeyir və şəri ayırd edə bilmək.

İkincisi isə: birincisinin nəticələrinə əsasən nəfsi öz zərərinə və həlakına səbəb ola biləcək bayağı arzulardan uzaq tutmaq. Birincisinə “elmi ağıl”, ikincisinə də “iradi ağıl” deyilir.

Aralarında bəzi fərqlər olsa da Quranda ağıl mənasına gələn başqa kəlmələr də işlədilmişdir. Bunlardan bəziləri aşağıdakılardır:

- a) Helm
- b) Hicr
- c) Nuxa
- d) Lub

4. Nəfs

Qurani-Kərimdə təxminən üç yüz yerdə keçən “nəfs” kəlməsi cahiliyyət dövrünün ərəb şeirində daha çox “bir şeyin zati” və “qan” mənasında işlədilmişdir. Bu kəlməyə ruh, can, qəlb, mənilik, bir şeyin həqiqəti, özəyi və bütünü kimi iyirmidən artıq məna verilmişdir.

Qavramın “nəfs”, “ənfus”, və “nüfus”

şəkilləri Quranda daha çox müxtəlif varlıqların özlərinə dəlalət edən əvəzlik kimi işlədilmişdir. Bəqərə surəsinin 284-cü ayəsində olduğu kimi nəfs qavramının bəzən “qəlb” (əl-Əraf, 7/205; əl-Fəcr, 89/27), bəzən də “can” (əl-Ənam, 6/93) mənasında işlədildiyi ifadə edilmişdir. Kəlmə Quranda mütləq olaraq işlədildiyində isə əsasən insana dəlalət edən və dilimizə “şəxs” və ya “kimsə” olaraq tərcümə edə biləcəyimiz bir mənaya gəlməkdədir. Bəzən də Qurani-Kərimdə nəfs günaha təmayülün və dünyaya aid istəklərin mərkəzi olaraq göstərilir: Günaha düşürən, batilə sövq edən odur. Arzu və istəklərə tabe olmaq və xəsislik kimi pis xüsusiyyətlərin əsasında onun funksiyası böyükdür. Ona görə də nəfsi nəzarətdə saxlamaq lazımdır.

Məqalənin hazırlanmasında Dr. Adem Ergülün “Kalbi Hayat” kitabından istifadə olunmuşdur.

Bəzən də Qurani-Kərimdə nəfs günaha təmayülün və dünyaya aid istəklərin mərkəzi olaraq göstərilir: Günaha düşürən, batilə sövq edən odur. Arzu və istəklərə tabe olmaq və xəsislik kimi pis xüsusiyyətlərin əsasında onun funksiyası böyükdür. Ona görə də nəfsi nəzarətdə saxlamaq lazımdır.

AĞLA KÖNÜL

(Yunus Əmrəni oxuyarkən)

Bu dünyada bir qəribsən.
Dərdin çoxdur pir, fanisən
Hansı dərdin dərmanısan,
Olum-ölüm fərmanısan
Ağla, ağla gülmə könül!

İşin gücün cövrü-cəfa,
Dünya kimə qıldı vəfa?!
Hanı Məhəmməd Mustafa?!
Hümmətinə həqdən – şəfa.
Gülmə, gülmə ağla könül.

Əbu Bəkr- Sıddıq, vəli,
Ömər, Osman, Həzrət Əli,
Hanı Allahın mürsəli?
Nübüvvətin son-əvvəli,...
Ağla, ağla gülmə könül!

Azan səslə Bilal hanı?
Haram hanı, halal hanı...?!
Haqq yolunda, məlal hanı?
Gördüyün cah-cəlal hanı?
Cülmə, gülmə ağla könül.

Səfərdəsən bu gün yarın,
Əldə deyil ixtiyarın,
Hüzurunda iqtidarın...
Dada yetməz zərin, varın.
Ağla, ağla gülmə könül!

Kimlər dünyaya gəldilər,
Nə etdilər bilmədilər,
Vəysinmamış ölmədilər,
Ağladılar, gülmədilər,
Sən də gülmə, ağla könül,
Ağla, ağla gülmə könül!

Ağatahir CƏBİRLİ

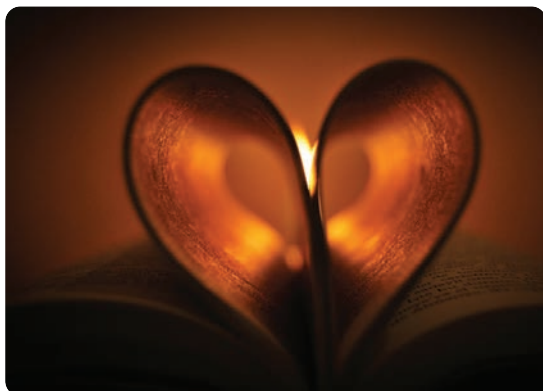
QƏLBİ TƏMİZ SAXLAMAQ

Qiyamət günü bizə faydası dəyəcək yeganə orqan qəlbimizdir. Bu haqda Qurani-Kərimdə belə buyurulur; **“O gün ki, nə mal-dövlət, nə də övlad bir fayda verər! Ancaq sağlam (təmiz, daxilində şəkk-şübhəyə, küfrə, şirkə və nifaqa yer olmayan) bir qəlblə Allahın hüsuruna gələn kimsədən (möminlərdən) başqa!”** (əş-Şüəra, 88-89)

Qəlb, ürək və bunlarla əlaqəli sözlər Qurani-Kərimdə təxminən 170 yerdə zikr olunur. Bu ayələri oxuduqca fikirləşirsən ki, görəsən hansı səbəbə görə Rəbbimiz qəlb sözünün üstündə bu qədər durmuş, nəzərlərimizi, idrakımızı və təfəkkürümüzü onun üzərində toplamışdır? Nə üçün insan vücudundakı ət parçası bu qədər əhəmiyyətlidir?

Qəlb insan vücudunda bütün mənfi və müsbət təmayülləri özündə toplayan yeganə orqandır. Eyni zamanda vücudumuzun mərkəzində yerləşib, savaşı idarə edən bir komandir kimi insanın davranışlarını idarə etməkdədir. İnsan-

dan təzahür edən davranışlar, onun qəlbinin nə vəziyyətdə olduğundan xəbər verməkdədir. Əgər ondan müsbət davranışlardan sayılan ədəb, həya, təqva, mərhəmət duyğusu, başqalarının dərdi ilə dərdlənmək, zahidlik kimi ülvə hissələr zühur edirsə, bu, o insnın qəlbinin incəliyindən; bunun əksinə, ehtiras, tamah, paxıllıq, qısqanclıq, eqoizm, həyasızlıq kimi süflə hissələr meydana gələrsə, bu da o insanın qəlbinin qatılığından xəbər verməkdədir. Qəlb qatı olan insandan isə xeyirli və faydalı işlər gözləmək əbəsdir. Qurani-Kərimdə uca Rəbbimiz qəbləri qatılaşmış insanlardan belə bəhs edir: **“Bundan sonra qəbləriniz yenə**

sərtləşərək daş kimi, bəlkə, daha da qatı oldu. Həqiqətən, bəzi daşların içərisindən nəhlər axar, bəzisi yarılib içindən su fışqırar və bəzisi də Allahın qorxusundan (uca yerlərdən, dağdan) yuvarlanıb düşər...” (əl-Bəqərə, 74)

Gördüyümüz kimi qəlbi qatı olan insanlar, içindən sular axan bir daşdan belə faydasız və dəyərsizdir. Qəlbin qatılaşmasına səbəb olan amil isə günahlar və mənfi vərdislərdir. Sevimli Peyğəmbərimiz bir hədisində belə buyurur: **“İnsanın qəlbi fitri olaraq təmiz və bəyazdır. İnsan hər hansı bir günahı işlədikdə qəlbinə qara bir ləkə düşər. Günahları çoxaldıqca da ləkələr çoxalar və nəticədə insanın qəlbi kömür kimi qapqara olar. Bu qəlbə artıq möhür vurular.”**

Demək ki, ən böyük xəstəlik qəlbə olan qəflətdir. Qəlbi bu xəstəliklərdən təmizləyib, ülvî duyğuları hiss edəcək səviyyəyə gətirmək lazımdır. Qəlblər Allahdan qafil qaldığı vaxt günahlar işlənir. Hər an Allahı zikr edən bir qul bu vəziyyətdə günahə meyl etməz. Yenə başqa bir hədisdə belə buyurulur: **“Şübhəsiz insan bədənində bir ət parçası vardır. Əgər o islah olsa bütün bədən islah olar, yox əgər o fəsad olarsa bütün bədən də fəsad olar. Diqqətli olun, bu ət parçası qəlbdir.”**

Bu o demək deyil ki, insanı idarə edən sadəcə onun qəlbi və hissləridir. İnsanın davranışlarında aqlın da rolu böyükdür. Amma insanın qəlbi kamilləşməmişsə, aqlı onu çaşdırır və doğru yoldan azdırır. İnsan davranışlarında təkə ağıl və ya qəlb kifayət etmir. İkisi də insanın davranışlarını tənzimləyən ünsürdür. Bir müsəlmanın aqlı da, qəlbi də bir olmalıdır. Hər ikisi iman etməli və hər ikisindən faydalı işlər təzahür etməlidir.

Eyni zamanda qiyamət günü bizə faydası dəyəcək yeganə orqan qəlbimizdir.

Bu haqda Qurani-Kərimdə belə buyrulur; **“O gün ki, nə mal-dövlət, nə də övlad bir fayda verər! Ancaq sağlam (təmiz, daxilində şəkk-şübhəyə, küfrə, şirkə və nifaqa yer olmayan) bir qəlblə Allahın hüzuruna gələn kimsədən (möminlərdən) başqa!”** (əş-Şüəra, 88-89)

Demək, yaradılışdan etibarən bizə təmiz olaraq verilən qəlbimizi, Allahın dərgahına tərtəmiz aparmalıyıq.

Allahın verdiyi qəlbədən Onun istədiyi kimi istifadə etməyən insanları, Qurani-Kərim sərt şəkildə tənbeh edir, belələrinin heyvandan da aşağı səviyyədə olduğunu bildirir.

“Biz cinlərdən və insanlardan bir çoxunu cəhənnəm üçün yaratdıq. Onların qəlbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, (ondan) daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır!” (əl-Əraf, 179)

Bəli, vicdan və qəlb sahibi olab bir insan Allah təalaya yaxınlaşmağın yollarını axtarmalı, qəlbini, aqlını, təfəkkürünü və idrakını o uca yaradana təslim etməlidir. Bu zaman insan öz gerçək heysiyyətini qazanmış olar.

Ey Rəbbimiz! Bizi doğru yola yönəltməyinizdən sonra ürəklərimizə şəkk-şübhə (azgınlıq, əyrilik) salma! Bizə Öz tərəfindən bir mərhəmət bəxş et, çünki Sən, həqiqətən, (bəndələrinə mərhəmət, nemət) bəxş edənsən! (Ali-İmran, 8)

DÜŞÜNCƏDƏ MODERNLƏŞMƏ NECƏ BAŞLAYIR?

Quran “inanırsınızsa üstünsünüz” (Ali-İmran, 139) deyir. “Həqiqi üstünlük Allahın, Rəsulunun və bütün müsəlmanlarındır” (Münafiqun, 8) deyir. Quran bizə Əshabi-kəhfi misal verir. Onlar da daxili dünyaları ilə yaşadıkları mühitin təzadını yaşadılar. Az olsalar da, əzilmiş olsalar da hər zaman müsəlman olmağın həzzini yaşadılar.

Sosial hadisə olan modernləşmənin əsrimizdə müsəlman fərdlərin həyat tərzlərinə dünya və axirətə yüklədikləri mənaya təsir etdiyini görürük. Bu gün müsəlman toplumu olmaqdan çox müsəlman fərd halına gəldik. Modernləşmə lüğətdə “müasir texnologiyaya, qanunlara,

zövqə uyğun hala gəlmə” mənasına gəlsə də praktik olaraq müsəlmanların tətbiq olunacaq və xoşbəxtlik gətirəcək mədəniyyət iddialarından vaz keçmələri, öz mədəniyyətləri xaricində, maddi gücünü göstərmiş hakim mədəniyyəti və o mədəniyyətin yaşayış tərzini mənimsəmələri mənasını daşıyır. Modernləşmə hər hansı bir şəkildə bizə təsir edir. Modernləşmə necə və nədən başlayır? Ruh dünyamız istəmədiyimiz nöqtələrə necə sürüklənir?

Modernləşməni düşüncə və davranış planında modernləşmə kimi iki kateqoriyaya ayırmaq tamamilən teoriyadır və bizim istəyimizlə bağlıdır. “Davranışlarımızda modernləşmənin izləri görülsə də düşüncələrimiz, inancımız dəyişməsin” -deyə bilmərik. Modernləşmə birbaşa düşüncəyə təsir edir. Düşüncədə modernləşmə asta-asta və biz fərqləndə olmadan gerçəkləşir. İlk gənclik çağlarında iman həyəcanını dərinlən yaşayan adamlar tanıyıram ki, hazırda inanc və doğru baxımından fərqli mərtəbədədirlər.

Müsəlmanın dünyaya baxış tərzini başqa olmalıdır. Dünya axirətin tarlasıdır, keçicidir. Dünya zövq-səfa yurdu deyil. Bir cəmiyyət

yətdə islam “şəkl”ə hakim deyilsə müsəlman fərd ya bir camaata sığınır, özü ilə eyni inancı, duyğunu paylaşan müsəlmanlarla həyatın axışına qarşı dirənməyə çalışır, ya da yalnızlığı seçir. Yalnızlığı seçənlərin əksəriyyətlə düşüncədə modernləşdiyini müşahidə edirəm. Bir adamın islami savadı, əxlaqı, ibadət keçmişinin onun zehni planda dəyişmə məruz qalmayacağı demək deyildir. Zehni dəyişim necə başlayır?

Son iki əsrdə müsəlmanların yaşadığı məğlubiyyət halı müsəlmanların iç dünyalarında dərin izlər qoymuşdur. “Onsuz da müsəlmanlar hər sahədə geri qalıb, zillət içindəyik” qəbilindən sözlərin bir təsəvvürü çox deyim halına gəlməsi düşüncədə modernləşməyə təkan verir. Öz-özümüzə “zillət içindəyikmi?” deyərək sual verməliyik. Zillət insanın özünü necə hiss etməsi ilə əlaqədardır. Özünüzü “əziz” hiss edirsinizsə, əzizsiniz. Küçədə gedərkən müsəlmanlığınızla nə qədər qürur duyursunuz? Fiziki yöndən geri qalsaq da yaxşı ki, müsəlmanam, çünki bu, mənim axirət zamanətimdir deyərək bilirikmi? Quran “inanırsınızsa üstünsünüz” (Ali-İmran, 139) deyir. “Həqiqi üstünlük Allahın, Rəsulunun və bütün müsəlmanlarındır” (Münafiqun, 8) deyir. Quran bizə Əshabikəhf misal verir. Onlar da daxili dünyaları ilə yaşadıkları mühitin təzadını yaşadılar. Az olsalar da, əzilmiş olsalar da hər zaman müsəlman olmağın həzzini yaşadılar.

Daxildəki sevdanı görməmək və ona güvənməmək zamanla o sevdanı itirməyə səbəb olur. Özümüzün, daxilimizdəki inancın fərqi olmalıdır. Jan Pol Sartr deyir ki: “İnsan sahib olduqlarının deyil, sahib ola biləcəklərinin toplamıdır.” Müsəlmanlar bu gün bəzi imkanlara sahib olmasalar da, bu bir əskiklik deyil. Axirətdə nail olacaqları nemətlər dünya nemətləri ilə müqayisə edilməyəcək qədər artıq və üstündür. Rəbbimiz axirətdə möminlər üçün hazırladığı imkanlara, özümüzə, imanımıza inanmaq gərək.

İslamın həyata hakim olmamasının səbəbini müsəlmanlarda görərkən, fərqi

olmadan müsəlmanları sevməmək, modern görünüşlü insanları sevmək və modern həyata sevgi baş qaldırır. “Təsəvvürlü qadınlar daha nəzakətli olur” deyən, xanımı təsəvvürlü müsəlmanlar məni narahat edir. Bəziləri elə-hey deyir: “Müsəlmanlar yalançıdır.” Sən yalandan nə qədər uzaq qala bilirsən? Yalana sövq edən bir həyatın içində deyilikmi? Sözlə də olmasa fəlan yalan danışmırıqmı? Ekonomik həyatda faizdən uzaq qala bilirikmi? Ağzımızla yalan danışmasaq da fəlan olaraq minlərlə yalanın içində deyilikmi?

Düşüncədə modernləşmə öz ayıb və qüsurlarını görməyib islami dəyərlərin hakim olmadığı toplumda yaşamağa çalışan digər müsəlmanları tənqid etmə, kiçik görməklə başlayır. Başlanğıcda bunu edən adam xoş niyyətlə və müsəlmanların ümumi halına acıyaraq edir. Zamanla ortaqların düşüncə planında itirməyə başlayır. Sonra müsəlmanları kiçik görmə xər görməyə çevrilir. Müsəlmanları səviyyəsiz görmə zaman keçdikcə modern həyat yaşayan insanları daha səviyyəli, daha tutarlı görməyə aparır. Müsəlmanlar insafsızca tənqid olunduğu halda fəlan modernləşmiş fərdlərin qüsurları heç görünmür.

Bizdən kənardakılar çoxmu xoşbəxtlər? Ürəkləri çox rahatmı sanki? Onların da minlərlə müşkülü var. Modernləşmə bu cəmiyyətdə müvəffəq olmağı bacardı, istədiyi tərzdə yaşayan insanlar çoxaldı. Amma baxaq görək onlara xoşbəxtlik verə bildimi?

Modernləşmə insanı mənəvi olaraq doyurmadığı kimi, işsizlik, gəlirlərin paylaşımındakı ədalətsizlik kimi maddi problemləri də həll edə bilməmişdir. İnsanlara sabit xoşbəxtlik verə bilməmişdir. Müsəlman ilk növbədə özüne inanmalıdır. Dünyanı nəticə olaraq görməməlidir. Dünya aqibət yurdu deyil, imtahan davam edir, son gülənin gülməsi və sevinci tam olacaqdır. Allahın vədi gerçəkləşəcəkdir. Allahın vəd etdiyi gözəlliklərə layiq bir həyat yaşamaq dik yoxuşa dırmanmaq kimi çətinidir. Buna səbir, dözümlü və sevdə gərək.

KAŞ Kİ, MƏN OLAYDIM...

Rəsulullahı görmək istəyirdi. Ayaqları qan-rəvan içində qalmışdı. Lakin bu halda onun hüzuruna necə çıxacaqdı? “Məni üryan qoydular, belə gəldim” deyə bilmirdi, ikiqat qalmışdı.

Keçən sayımızda “belə ölümü kim istəməz?” deyərək Allahın (c.c) Cabir (r.a)-ın atasına olan lütfü barədə yazmışdıq. Oxuculardan biri mail göndərərək soruşur ki, ölümü arzulamaq olarmı?

Əslində oxucudan gələn mail bu sayımızda mövzumuzun davamı olaraq yazmağı düşündüyüm başqa bir mövzuya da sual təşkil etdi.

Fani də olsa bu dünyanın bir saniyəsi belə axirət həyatının bəlkə bir saatından, günündən, həftəsindən, hətta tamamından daha əhəmiyyətli və dəyərlidir. Çünki o bir saniyəlik dünya həyatı əbədi səadəti qazandıığımız an ola bilər. Bu cəhətdən əlbəttə ki, ölümü arzulamaq qorxuncdur.

Lakin zaman-zaman səhabələr bunu arzulamışlar.

Zamanların ən gözəli, sultanlar Sultanının zamanı...

Mədinədəyik... Rəsulullah səfər tedarükü görür. Bir yerə gedəcəyi zaman əvvəlcədən xəbər verməzdi. Bu dəfə Təbuka işarə edir. Təxminən 1000 km. uzaqlıqda. Qızmar səhrada səfər edirlər. Ordu salətu-salam gətirərək Təbuka doğru irəliləyir. Bir nəfər çox fərqlidir. Daima Rəsulullahın yanında. Ona toxunmağa çalışır. Kimdir bu səhabə? Deyirlər ki, o, Zülbicadeydir. Abdullah bin Amr.

Məkkədə müsəlman olmuşdu. Rəsulullah (s.ə.s)-i çox sevmişdi. Məkkə ilə Mədinə bir-birindən uzaq olsa da qəlblər çox yaxın-

dı. Əmiləri onu tamamilən soyunduraraq, bütün patlarını əlindən almışdılar. Əlinə bir çuval keçdi. Çuvalın başını kəsərək əyninə keçirdi, sonra iki tərəfdən qollarını çıxarmaq üçün dəlik açdı. Çox sevdiyi Peyğəmbərə qovuşmaq üçün qaçmağa fürsət axtarırdı. Nəhayət fürsət tapıb ayaqyalın, dırnaqları düşə-düşə, qanlar içində Mədinəyə qədər piyada yol qət etdi...

Rəsulullahı görmək istəyirdi. Ayaqları qan-rəvan içində qalmışdı. Lakin bu halda onun hüzuruna necə çıxacaqdı? “Məni üryan qoydular, belə gəldim” deyə bilmirdi, ikiqat qalmışdı.

Sonra bilirsinizmi nə etdi? Əyninə keçirdiyi çuvalı ikiye böldü. Birini bədəninin alt tərəfinə sarıdı, o birini də çiyinə atdı. İki çul! Sonra Mədinədəki dostlarla birlikdə Rəsulullahın hüzuruna çıxdılar. Rəsulullah onu qanlar içində görüb soruşdu: “Sən kimsən?” “Mən Abdullah bin Amram” –dedi

və başına gələnləri danışdı. Nəbilər Nəbisinin gözləri yaşardı, yaşlar yanaqlarına süzüldü, sevgiyə baxın. Rəsulullah “Deməli, sən Abdullahsan! Xeyr, bundan sonra sənin adın Zülbicadeyn olsun” dedi. Bu sözün mənasını bilirsinizmi? İKİ ÇUL SAHİBİ İNSAN deməkdir. Sonra səhabələrə “bu qardaşınızı geyindirin” deyəcəkdi. Zülbicadeyn sevincindən uçurdu. Mövlana kimi fırlanırdı həyəcədən. Allah Rəsulu ona ad qoymuşdu, bundan böyük şərəf varmı? Sabah Allahın hüsurunda bu adı mənə sultanlar sultanı verdi deyə bilmək nə böyük şərəf.

Peyğəmbərimiz səhabələrinə dostlarını demiş, bizə isə QARDAŞLARIM. Bu sözə nə qədər layiq olmağa çalışırıq görəsən? Onu geyindirdilər, amma adı Zülbicadeyn qaldı. Sevmək... Bir gecə yarısı oyanmaq, yerində dayana bilməmək... Ona həsrət qalmaq... Göz yaşlarına boğulmaq... Onu görə bilmək üçün dünyaları fəda edə bilmək...

İndi Zülbicadeyn Təbuk səfərinə gedir. Səfər əsnasında Rəsulullahə yaxınlaşdı və izin aldıqdan sonra: “Ey Allahın Rəsulu, mən şəhid ola bilərəmmi?” dedi. Çox qərribə arzu idi. Şəhid olmaq arzusu. Halbuki Təbukda döyüş olmayacaqdı. Amma o, bundan xəbərsizdi. Peyğəmbərimiz bir an sükutdan sonra dua etdi: “Ya Rəbb! Zülbicadeynin qanını cəhənnəm oduna haram et!” Amma o, bunu istəmirdi, şəhadət istəyirəm deyirdi. Ertəsi gün yenə eyni arzu ilə Rəsulullahə müraciət etdi. Rəsulullah yenə sükut etdi.

Təbuka yetişdilər. Çadırlar quruldu. Zülbicadeyn aşağı-aşağı Rəaulullahın çadırına gəldi və: “Ya Rəsulallah bir söz deyə bilərəmmi?” –dedi. İzin aldıqdan sonra “Atam-anam sənə fəda olsun, şəhadətim üçün dua edərsənmi?” –deyə yalvardı. Nə böyük eşq!

Fəxri-Kainat (s.ə.s) baxdı və belə buyurdu: “Humma xəstəliyinə yaxalansan və ölsən, şəhid olarsan.” Zülbicadeyn: “Olarammı, ya Rəsulallah?” –deyə soruşdu. “Olarsan.” –dedi. Zülbicadeyn susurdu. Təbuk susurdu... Ertəsi gün Abdullah bin Amrı gördülər. Alnında tər damlaları vardı, halsız

görünürdü gənc igid. Səhabələrdən biri nə olduğunu soruşduqda cavab verdi: “Qızırdırmam var.” Qızdırmadan titrəyirdi. Rəsulullahın dediyi olmuşdu. Humma xəstəliyinə tutulmuşdu...

İbn Məsud deyir: Səhər vaxtı idi. Qarşından işıq gəlirdi, bir nurdu sanki. Diqqətlə baxdıqda Əbu Bəkr, Ömər və Rəsulullahı gördüm. Demə, o işıq Allahın Rəsulundan gəlirmiş. İbn Məsud davam edir: Gördüm ki, yerdə kəfənlənmiş bir cəsəd var. Səhabələr məzar qazırdılar. “Bu kimdir?” –dedim. Dedilər ki, “Zülbicadeyn hummadan öldü.” Səhər vaxtı vəfat etdi, Mövlasına qovuşdu. “Ya Rəsul! Şəhid olub Təbukda qalarammı?” –deyən Zülbicadeyn...

Allah Rəsulu şəxsən özü məzara enir. İbn Məsud hüznənir. Rəsulullah: “Onu mənə tərəf uzadın” buyurur. Hz. Ömər və Hz. Əbu Bəkr deyiləni edirlər. İbn Məsud ağlamağa başlayır. Sonra Rəsulullah başını səmaya qaldırdı, duaların mərkəzinə doğru belə deyirdi:

“Allahım! Bu məzarda yatandan mən razıyam, Sən də razı ol!” İbn Məsud dizlərinin üstünə çökmüş və artıq hıçqırıqlarla ağlayır. Sonra İbn Məsudun səsi yüksələcək, səmanı titrədəcəkdi. Uzun illər keçsə də dillərdə dolaşacaq bu. Belə hayqıracaqdı:

“Kaş ki, bu məzarda Zülbicadeynin yerinə mən yataydım!!!

Kaş ki, qucaqlanan mən olaydım!!!

Kaş ki, Allah Rəsulunun “mən ondan razıyam, Sən də ol, ya Rəbb!” dediyi adam mən olaydım!!!”

Ölümə qalib gəlmək, ölümə gülümsəyə bilmək, ölümü arzulamaq bu imiş demək. Əshab Zülbicadeyni orada qoyub Mədinəyə qayıtdı. Qayıdarkən də qulaqlarda o səs vardı, “Şəhid olarammı, ya Rəsulallah!”

Ey Zülbicadeyn, kaş ki, sən yerində biz olaydıq. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bizim üçün dua edəydi: “Mən ondan razıyam, ya Rəbb, sən də razı ol!” Allah Zülbicadeynin nail olduğu gözəlliyi bizə də nəsib etsin!

MAİYYƏT: ALLAH İLƏ OLMAQ

Könlün Allah ilə bərabər olması dünya imtahanındakı müvəffəqiyyətin şəhadətnaməsidir. Bunun əksinə Haqdan qafil yaşanan bir həyatın nəticəsi də əbədi bir xüsrən və peşmanlıqdan ibarətdir.

Allah (c.c) ilə bərabərliyin yüksək bir şüur və idrak halında qəlbə yaşanmasına maiyyəət deyilir. Həmçinin maiyyəət Haqq təalanın hər an bizimlə olduğunu bilərək, düşünərək və hiss edərək hərəkətlərimizi ona görə tənzim etməkdir.

Bu şüur və idrak Allah təalanın quluna ən böyük lütfüdür. Çünki bu hal qulun Rəbbi ilə dost olmasıdır. Dostluq sevinin seviləndə öz xüsusiyyətlərini görməsindən qaynaqlanır. Haqq təala ilə dostluğa nail ola bilmək üçün də Ondən uzaqlaşdırıcı hər şeydən təmizlənən qəlbın Rəhman, Rəhim, Afu, Gəfur kimi cəməli sifətlərlə vəsflənməsi lazımdır.

Könlün Allah ilə bərabər olması dünya imtahanındakı müvəffəqiyyətin şəhadətnaməsidir. Bunun əksinə Haqdan qafil yaşanan bir həyatın nəticəsi də əbədi bir xüsrən və peşmanlıqdan ibarətdir.

Aşağıdakı qissə Haqq təala ilə bərabər olmağın həqiqətini nə qədər də vəciz bir şəkildə ifadə edir:

Sən kiminləydin?

Bir vaiz kürsüdə axirətdən bəhs edirdi. Camaatın arasında Şeyx Şibli həzrətləri də vardı.

Vaiz, Haqq təalanın axirətdə soruşacağı suallardan bəhs edərək:

“- Elmini harada sərf etdiyini soruşacaq! Var-dövlətini haradan qazanıb, haraya xərclədiyini soruşacaq! Ömrünü necə keçirdiyini soruşacaq! İbadətlərini soruşacaq! Harama, halala diqqət edib-etmədiyini soruşacaq!..”

Sözlərinə davam edərək bir çox şeylər haqqında da Allahın qulunu hesaba çəkəcəyindən danışdı.

Vaizi dinləyənlər arasında Şibli həzrətləri mülayim bir ifadə ilə belə səsləndi:

“-Ey vaiz! Sualların ən mühümlərindən birini unuttun! Allah təala qısaca belə soruşacaq:

«Ey qulum! Mən sənirləydim, sənə şah damarından daha yaxındım. Bəs sən kiminlə bərabər idin?»»

Haqqa qulluqda bütün məsələ məhz bu şüura, idraka və belə bir qəlbi səviyyəyə sahib ola bilməkdir!..

Həqiqətən insan oğlu Rəbbi ilə bərabərliyi nisbətində haqq yolda və istiqamət üzrədir. Rəbbindən qafil qaldığı və Onu unuduğu ölçüdə də nəfsaniyyətin cahilliyinə və şeytanın hiyləsinə düşər olur. Qulun bu hala düşməməsi üçün Allah təala belə buyurur:

“Allahı unutduqları üçün Allahın da onları özlərinə unutturduğu kimsələrə bənzəməyin! Onlar (Allahın itaətindən çıxmış) fasiqlərdir!” (əl-Həşr, 19)

İnsanın ruhu imtahan qayəsi ilə yaradıldığı üçün bu fani dünyada bədən qəfəsinə həbs edilmiş əzabkeş bir quş kimi-

dir. Onun könlündə əsl vətənindən ayrı düşməyin cəfası vardır. Bu əzabı dəf edib səadətə çatdıracaq olan da Allah ilə bərabərlikdir. Ona görə də Haqq aşiqlərinin nəzərində ölümün tükürpərdici halı yox olur və ölüm Rəbbə vüsət yolçuluğu olaraq idrak edilir. Belə ki, əshabi-kiram da ölüm döşəyindəki xəstələrə Allah və Rəsuluna qovuşmaları yaxınlaşdığı üçün qibtə ilə baxmış, onlarla Könüllər Sultanı Peyğəmbərimizə salam göndərmişlər.

Şübhəsiz ki, ölümün hansı keyfiyyət-də təcəlli edəcəyi, yəni cənnət zövqü, yoxsa cəhənnəm əzabıyla nəticələnəcəyi ruhun bu aləmdə Rəbbi ilə nə qədər bərabər olduğuna bağlıdır. Ona görə də insan bu dünyada Rəbbi ilə bərabər olmalıdır ki, axirətdə də Rəbbinə dostluğun mükafatı olan nadir nemətlərə və ondan da dəyərli Cəmalullahı müşahidə şərəfinə nail ola bilsin.

Bu dünyada könlü Allah ilə olan bir mömin ömrünü nəfsaniyyətin cəhalətində ziyan etmər, zövq və əyləncə rəzalətinə düşmər, lazımsız macərəların arasınca getmər, məntiqsizliyə, batilə, azğınlığa dalmaz, boş sevdalara aldanmaz, cahillər ona sataşdığı zaman onlarla həmsöhbət olmaz, dedi-qodularla ömür təqvimini ləkələmər, Haqq təala ilə dostluq içində yaşayar.

Allah təala hər an və hər yerdə bizimlə bərabərdir. Mühüm olan bizim də hər an və hər yerdə Onunla bərabər ola bilməyimizdir. Bu şüurla edilən kiçik bir əməl belə, dağlar qədər böyüyərkən, Haqdan qafil olaraq edilən əməldən xeyir yoxdur.

Mömin olan kəs ömrünü xeyirxahlıqla bəzəyər, Quran və sünnəni özünə rəhbər bilər, Allah rızasına uyğun işlərlə məşğul olar, mülkün həqiqi sahibini tanıyaraq malını və canını necə sərf edəcəyini bilər. Dini və əxlaqi qiymətinə kölgə salacaq şərlərdən və yerlərdən ruhunu qoruyar. İbadətlərə, xeyirxahlığa və söhbət məclislərinə rəğbətini artırar. Nəhayət Rəbbinin yer üzündəki bir şahidi olaraq özündən sonra fəzilətlərlə dolu xatirələr qoyub gedər.

Məni kiminlə zənn edirdin?

Dünya səltənətində Süleyman (ə.s)-ın səviyyəsinə heç bir bəşər çatmamışdır. Lakin dünya Həzrət Süleymanın könlünü məşğul etməmiş, Allah ilə bərabərliyinə mane olmamışdır.

Rəvayətə görə qiyamət günündə zəngin bir qul gətiriləcək. Allah təala:

“-Səni mənə qulluqdan uzaqlaşdıran nə idi?” deyər soruşacaq. O zəngin:

“-Ya Rəbb! Malımın çoxluğu məni məşğul etdu.” deyəcək.

Haqq təala Süleyman (ə.s)-ı misal göstərərək:

“-Sən, Süleyman qulumdan da zəngin idin? Onu niyə o qədər mülkü məşğul etmədi?” buyuracaq. (Bax: Bursəvi, Ruhul-Bəyan, IV, 258; Beyhəqi, Şuabul-İman, V, 202-203)

Həmçinin insan üçün ən qiymətli şey olan mal, can və övladdan imtahan nöq-

Şübhəsiz ki, ölümün hansı keyfiyyətdə təcəlli edəcəyi, yəni cənnət zövqü, yoxsa cəhənnəm əzabıyla nəticələnəcəyi ruhun bu aləmdə Rəbbi ilə nə qədər bərabər olduğuna bağlıdır.

təsində Eyyub (ə.s)-ın həyatı, həyatın hər mərhələsində Allah ilə bərabərlik şüurunun qazandığı səbir və şükrün müstəsna bir nümunəsidir:

Allah təala Eyyub (ə.s)-ı çox ağır imtahanlardan keçirdi. Əvvəlcə malını əlindən aldı. Sonra güclü zəlzələ ilə uşaqlarını aldı. Daha sonra da vücuduna sağalmaz bir xəstəlik verdi. Eyyub (ə.s) illərlə davam edən bu xəstəliyi boyunca heç bir şikayət və fəryad etmədi. Xanımı Rəhimə xatın ona:

“-Sən bir peyğəmbərsən, duan məqbuldur. Dua et, şəfa tap!” dedi.

Həzrət Eyyub (ə.s) isə:

“-Allah mənə səksən il səhhət verdi. Xəstəliyim isə hələ səksən il olmadı. Bir neçə ildir ki, xəstəyəm. Haqq təaladan səhhət istəməyə həya edirəm!” buyurdu.

Nə vaxt ki, xəstəliyi qulluq vəzifələrini könül rahatlığı ilə icra etməyə mane olmağa başladı, o zaman Allah təalaya dua etdi. Rəvayətə görə bu həqiqəti Peyğəmbərimiz (s.ə.s) belə ifadə etmişdir:

“Allah təalaya and içirəm ki, Eyyub bələdan inləmədi, sızlamadı. Lakin yeddi il, yeddi ay, yeddi gün, geddi gecə əzab-əziyyət içində qaldı. Ayaqüstə namaz qılmaq istədi, dura bilmədi, yıxıldı. Haqq yolundakı xidmətində qüsurla gördükdə isə (Rəbbinə yalvararaq): “Mənə həqiqətən də xəstəlik qalib gəldi” dedi.” (Bax: Qurtubi, Təfsir, XI, 323, 327)

Onun bu dastanlaşan səbri və təs-

limiyyəti nəticəsində Allah təala bütün dərd və sıxıntısını dəf etdi və ona əvvəlki həyatını eynilə qaytardı.

Eyyub (ə.s) bu xəstəlikdən qurtulduğu ilk gecənin səhərində dərinədən bir "ah!" çəkdi. Səbəbini soruşdular, dedi ki:

"-Hər gecə dan yeri ağaranda "Ey bizim xəstə qulumuz, necəsən?" deyə bir səs eşidirdim. İndi yenə o vaxt gəldi, ancaq: "Ey bizim sağlam qulumuz, necəsən?" səsini eşitmədim. Ona görə də kədərləndim."

Ən acı xəstəlik

Rəvayətə görə İsa (ə.s) bədənində qotur olan və xəstəlikdən iki gicgahı da içəri batmış bir şəxslə rastlaşdı. O şəxs məruz qaldığı xəstəliklərdən sanki xəbərsiz halda öz-özünə:

"-Ya Rəbb! Sənə sonsuz həmd-sənalar olsun ki, insanların bir çoxunu mübtəla etdiyin dərddən məni xilas etmisən!.." deyirdi.

İsa (ə.s), həmsöhbətinin idrak səviyyəsini anlamaq və mənəvi kamalını yoxlamaq məqsədilə ona:

"-Ey qardaş! Allahın səni xilas etdiyi hansı dərd var ki?!" dedi.

Xəstə belə cavab verdi:

"-Ey Ruhullah! Ən dəhşətli xəstəlik Haqdan qafil və məhrum olmaqdır. Şükürlər olsun ki, mən Allah təala ilə bərabər olmağın zövq, ləzzət və feyzi içindəyəm. Sanki vücudumdakı xəstəliklərdən xəbərim belə yoxdur..."

Bu dünyada könlü Allah ilə olan bir mömin ömrünü nəfsaniyyətin cəhalətində ziyan etməz, zövq və əyləncə rəzalətinə düşməz, lazımsız macəraların arxasınca getməz, məntiqsizliyə, batilə, azğınlığa dalmaz, boş sevdalara aldanmaz, cahillər ona sataşdığı zaman onlarla həmsöhbət olmaz, dedi-qodularla ömür təqvimini ləkələməz, Haqq təala ilə dostluq içində yaşayar.

Allah təala bizi ən dəhşətli xəstəlik olan Haqdan qafil qalmaqdan qorumaqda və ayeyi-kərimələrdə qullarına yaxınlığını, hər an onlarla olduğunu bəyan etməkdədir:

"Siz harada olsanız, O sizinlədir..." (əl-Hədid, 4)

"...Biz ona şah damarından da yaxınlıq!" (Qaf, 16)

"...Bilin ki, Allah insanla onun qəlbi arasına girər..." (əl-Ənfal, 24)

"Şərq də, Qərb də Allahındır: hansı tərəfə yönəlsəniz (üz tutsanız) Allah oradadır..." (əl-Bəqərə, 115)

Bu xüsusla əlaqəli olaraq hədisi-şərifdə də:

"İmanın ən üstün mərtəbəsi, harada olursan ol, Allahın sən ilə bərabər olduğunu bilməndir." buyurulmuşdur. (Heysəmi, I, 60)

Yarın hüzurunda...

Allah təala hər an və hər yerdə bizimlə bərabərdir. Mühüm olan bizim də hər an və hər yerdə Onunla bərabər ola bilməyimizdir. Bu şüurla edilən kiçik bir əməl belə, dağlar qədər böyüyərkən, Haqdan qafil olaraq edilən əməldən xeyir yoxdur. Belə qafil bir könül ilə qılınan namaz ruh-

suz, verilən sədəqə boş, edilən dua qarşılıqsız, tövbə də yenidən bir tövbəyə möhtacdır.

Aşağıdakı qissə bu həqiqəti nə gözəl izah edir:

Leylinin eşqi ilə çöllərə düşən Məcnun, qəflət içində namaz qılan bir nəfərin qarşısından keçir. Namaz qılmaqda olan şəxs salam verib namazdan çıxdıqdan sonra hiddətlə səslənir:

“-Bilmirsənmi, namaz qılanın qarşısından keçmək olmaz?!”

Məcnun o şəxsə belə cavab verir:

“-Mən, Leylinin eşqindən səni görmədim?! Bəs sən, hüsurunda namaz qıldığın Allahın eşqindən məni necə görə bildin?!”

Demək ki, bu fani könlü belə, aşiq olduğu kimsəyə dair hissiyyat bürüyər. Onun gözü başqa bir şey görməz. Bunun kimi, Haqq aşqlarının ibadətləri də Allah ilə kamil mənada bir bərabərlik iqlimində təcəlli edər. Bu könül Allah ilə bərabərlik zirvəsinə hansı nisbətdə yaxındırsa, ibadətləri də o nisbətdə səviyyə qazanar.

Həzrət Aişə anamız buyurur ki:

“Rəsulullah (s.ə.s) namaz qıldıqda bə-

zən köksündən qazan qaynaması kimi səs gəlirdi.” (Əbu Davud, Salət, 157; Nə-sai, Səhv, 18)

Həzrət Əli (r.a) da ibadətlərini müstəsna bir xüsu iqlimində edərdi. Bir müharibədə ayağına ox batmışdı. Şiddətli ağrı səbəbilə oxu çıxara bilmədilər. Həzrət Əli (r.a):

“-Mən namazda ikən siz oxu çıxardın!” dedi.

Dedi ki kimi etdilər. Heç bir çətinlik çəkmədən oxu çıxardılar. Həzrət Əli salam verib: “Nə etdiniz?” deyər soruşduqda, “Çıxardıq.” dedilər.

Misallardan da göründüyü kimi, qəlbi Allah ilə olanın ibadətindəki xüsu və mə-nəvi həzz başqadır.

Digər tərəfdən maiyyə, yəni Allah ilə bərabərlik şüuru sadəcə ibadətlərə məxsus deyil. O, möminin bütün həyatına yön verən bir könül halıdır. İbadətlər qədər ailə həyatını da, ictimai həyatı da, qazancı da, xərc-ləməni də, xülasə bütün bəşəri davranışları nizama salan mə-nəvi bir həssaslıqdır...

Qəflətin acısı

Həyatın eniş-yoxuşları qarşısında həmd, riza, təslimiyyət və şükür göstərəcəyi yerdə nankorluq, şikayət, etiraz və nandanlıq göstərən bir könül Allah ilə bərabərlik həssaslığını itirmiş olur.

Belə ki, bir qul nə qədər Rəbbi ilə bərabərdirsə, Rəbbi ona şani-uluhiyyətinin fəzl və kərəmilə daha çox yaxın olar.

Maiyyə, yəni Allah ilə bərabərlik şüuru sadəcə ibadətlərə məxsus deyil. O, möminin bütün həyatına yön verən bir könül halıdır. İbadətlər qədər ailə həyatını da, ictimai həyatı da, qazancı da, xərc-ləməni də, xülasə bütün bəşəri davranışları nizama salan mə-nəvi bir həssaslıqdır...

Çünkü Haqq təalanın quluna olan məhəbbətinin bəşər idrakına təqdim edilmiş bir misalını nəql edən bir hədisi-şərifdə (Bax: Buxari, Tövhid 15, 35, 55; Müslim, Tövbə 1, Zikr 2, 19) ifadə edildiyi kimi, bir qul Rəbbinə bir qarış yaxınlaşarsa, Rəbbi ona bir arşın yaxınlaşar. Qul Rəbbinə yerişərək gələrsə, Rəbbi ona qaçaraq gəlir. Onu zikr etdiyi hər yerdə onunla olar, rəhmət və yardımını ondan əsirgəməz.

Bu bir həqiqətdir ki, maddi və mənəvi rifah içində ikən Rəbbini unutmayan və Onunla bərabər olan bir könül, hər hansı bir sıxıntıya düşdüyü zaman Rəbbini yanında görür. Qul imtahan edildiyi çətinlik və sıxıntılara səbir edib əcrini umarsa, Allah ona səbir və dözümlü asanlaşdırar. Əgər qurtulmağı diləyर्सə, Allah ona nüsrət və rəhmətilə kifayət edir.

Allah təala faili-muxtardır, yəni fellərində sərbəstdir. O, qullarını nemətlə də, məhrumiyyətlə də sınağa çəkər. Ağır imtahanlarda belə, qulun Rəbbi ilə bərabər olması, onun imandakı sədaqətinin sübutudur. Buna görədir ki, Allah təala ən çətin imtahanları ən çox sevdiyi qullarına vermişdir. Ayeyi-kərimədə buyrulur:

“Sizdən əvvəlkilərin başına gələnlər sizin başınıza gəlməmiş cənnətə daxil olacağınızı güman edirsiniz? Onları (şiddətli) fəlakət və sıxıntı ilə bürümüş, elə sarsılmışdılar ki, hətta Peyğəmbər və iman gətirənlər birlikdə: “Allahın köməyi nə vaxt gələcək?” - demişdilər. Bilin ki, Allahın köməyi yaxındır!” (əl-Bəqərə, 214)

Ona görə də bir müsəlmanın çətinliklərlə qarşılaşdığı anda ümitsizcə sızlanmağa və: “Qulu olduğum Allah nə üçün bu çətin zamanımda yanımda deyil?” qəbilindən sonu küfrə aparan ifadələri işlətməyə əsla haqqı yoxdur. Çünki bu imtahan aləmində Allah qulunu imtahan edir, haşa, qul Rəbbini deyil! Bu səbəblə həyatın çətinlikləri ilə qarşılaşan mömin:

“Qəm yemə, Allah bizimlədir!” (ət-Tövbə, 40) ayəsindəki maiyyə, yəni Allahla bərabər olma təlqinini xatırlayıb Onunla bərabərlik və dostluğun sevincini yaşamalardır. Dünya imtahanında ən çox çilə dairəsindən keçən peyğəmbərlər və saleh qullar da daima bu sevinci yaşamış və ətraflarına bu sevinci saçmışlar.

Unutmamaq lazımdır ki, könülləri Allah ilə olan kamil möminlərə dünyada da, axirətdə də kədər və qorxu yoxdur. Haqq təala onlara son nəfəslərində olan ikramını və müjdəsini belə bildirir:

“Şübhəsiz: “Rəbbimiz Allahdır!” - deyən, sonra da (sözündə) düz olan kəslərə (ölüm ayağında) mələklər nazil olub (belə deyəcəklər): “Qorxmayın və kədərlənməyin! Sizə vəd olunan Cənnətlə sevinin!” (Fussilət, 30)

Haqq təalanın rəhmətinin coşub-daşdığı üç aylar mövsümündə olduğumuzu unutmayaq. Bu aylar mənən bərəkətli bahar yağışları kimidir. Məhz belə mübarək aylarda ruhundan aləmə rəhmət daşan, mərhəmətin zirvəsinə yüksələn, əfv edə bilməyin həzzini duyan, çilə və iztirabları səbir silahıyla dəf edən, Haqqın rizasının ləzzəti içində heç kimsəni incitməyən və heç kimsədən inciməyən, Xaliqin nəzərilə məxluqata çiçəklər kimi təbəssüm edən möminlər necə xoşbəxt-dirlər!

Allah təala bizə, özü ilə maiyyə duyğumuzu artıraraq bu mübarək ayların bərəkətindən layiqincə istifadə edə bilməyi nəşib etsin!

Rəbbimiz hər zaman və məkanda Allah ilə bərabərlik şüurunu könüllərimizin səadət xəzinəsi qılsın! Bizi bu dünyada maiyyə iqlimində yaşadıb, axirətdə də uca camalını müşahidə neməti ilə şərəfləndirdiyi məsud və bəxtiyar qulları arasına qatsın!

Amin!

NƏ QƏDƏR SEVMƏLİYİK?

Onların namaz qılmalarını arzu ediriksə namazımızı gözləri önündə həssaslıqla, kamil şəkildə əda etməli, Allaha qarşı ədəbin sərhədləri məsələsində tövrümüzü ortaya qoymalıyıq. Daima düz danışmalı və yalandan uzaq durmalıyıq. Onların pis söz söyləməsini istəmiriksə, yaşadığımız evdə pis söz danışmamalı və onların hafizə lüğətlərinə bu cür sözlərin yazılmasının qarşısını almalıyıq.

İnsan həyatı yaşama sevinci ilə ölüm ürpərtisi arasında keçər. Ancaq həyatı gözəlləşdirərək ölümü şirin xəyala çevirmək mümkündür. İnsan ölümlü dünyada ölümsüzlük axtarışındadır. Ölümsüzlüyə təşnədir. Əməlləriylə bizim üçün sədəqeyi-cariyə olacaq övladlarımız bu baxımdan çox önəmlidir.

Bizə əmanət olaraq verilən övladlarımızın yetişdirilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mükəmməl yetişdiriləcək uşağın mükəmməl atmosferdə olması lazımdır. Bu atmosfer ilk növbədə ailə, sonra isə çevrədir. Uşaq su kimi girdiyi qaba görə şəkil alır.

Uşaqlarımızın oturub-duracağı, dostluq edəcəyi yoldaşlarını, gedib-gəldiyi yerləri dəyərlərinin sövq etdiyi duyğulara görə təyin etməmişiksə, istəmədiyimiz davranışlar sərgiləmələrinə göz yummuş olarıq. Onları ətraf mühitdən təcrid etmək düşüncəsində deyilik. Lakin daxil olduqları mühitdə yoluxacaq viruslara qarşı onları müdafiə edəcək anti-virus proqramları yükləmək lazımdır.

Sözünü etdiyimiz bu xüsusiyyətləri yerləşdirmək, onları böyütmək üçün bizə verilmiş ən böyük sərmayə məhəbbətdir. İnsan oğlu ölümsüzlük arzusundadır. Bu arzusunu həyata keçirəcək varlıq kimi öz uşaqlarını görür. “Onların malları və övladları səni təəccübləndirməsin” ayəsi bunu xatırladır.

Heç bir valideyn övladına gözəl əxlaqdan daha yaxşı miras qoymamışdır. Bu dünyadan köçdükdən sonra əməl dəftəri bağlanmayacaq üç qrup insandan biri saleh övlad olaraq zikr edilir hədisdə.

Ümumiyyətlə övladlarımıza taxt qurma dərindənəyik... Əcəba, bəxtlərini qurma xüsusunda söylərimiz nə ölçüdədir. Qursağımızdakı bir parça haram, ya da hər hansı bir yolla əldə etdiyimiz şübhəli qida - bu, həyat yoldaşımıza da aiddir – o uşağın pis yola düşməsinə səbəb olacaq amillərdən biridir.

Allah təala bir övlad verdikdə, Quranın bir ayəsində ifadə edildiyi kimi, bütün qəlbimizlə və hədsiz məhəbbətlə ona yönələrək, haşa, Allahı sevmək ölçüsündə bir əlaqə ifratına girməməliyik.

Onların namaz qılmalarını arzu ediriksə namazımızı gözləri önündə həssaslıqla, kamil şəkildə əda etməli, Allaha qarşı ədəbin sərhədləri məsələsində tövrümüzü ortaya qoymalıyıq. Daima düz danışmalı və yalandan uzaq durmalıyıq. Onların pis söz söyləməsini istəmiriksə, yaşadığımız evdə pis söz danışmamalı və onların hafizə lüğətlərinə bu cür sözlərin yazılmasının qarşısını almalıyıq. İzzətli olmalarını, namuslu yaşamalarını, öz namusumuz qədər başqalarının da namusuna həssas yanaşmalarını istəyiriksə, eyni vəziyyətin o evdə yaşanmasını təmin etməli və bu işin ilk qəhrəmanları biz olmalıyıq. Qurani-Kərim oxumalarını, Quranın həqiqətlərindən agah olmalarını düşünürüksə, o evin içində səhər-axşam onların duyacağı şəkildə Quran oxumalı, müzakirə etməli, Quranın uca mövqeyinə ehtiramla yanaşmalıyıq ki, onları təzadlar içində salmayaq. Biz nə öyrədiriksə öyrədək, onlar gördüklərini edəcəklər. Ata-ananın

gözəl nüsxə olması mühümdür.

Söz, duyğu, qəlbi həyəcanlar və davranışlar evdə ən təsirli tərbiyə əsaslarıdır. Bu sadaladıqlarımız haqda mütləq ciddi düşünmək lazımdır. Əks təqdirdə məsələni sadəcə başqasına bağlayıb “bu uşağa tərbiyə ver, nə isə öyrət” desək, övladlarımıza heç nə öyrədə bilmərik.

Bizə Allahın lütfü olaraq ehsan edilən balalarımız “Onların malları və övladları səni təəccübləndirməsin; Allah bunlarla ancaq onları dünyada ikən əzablandırmaq və canlarının onlar inkar içindəyəkən çətinliklə çıxmasını istəyir” ayəsində olduğu kimi əzab səbəbimiz ola bilər.

Bizə əmanət olaraq verilən övladlarımızın yetişdirilməsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mükəmməl yetişdiriləcək uşağın mükəmməl atmosferdə olması lazımdır. Bu atmosfer ilk növbədə ailə, sonra isə çevrədir. Uşaq su kimi girdiyi qaba görə şəkil alır.

FƏZİLƏT SORAĞINDA

Məhəmməd (s.ə.s)-dən bir gün: - Hansı mömin daha fəzilətlidir? - deyə soruşulduqda o, belə cavab verir: “İçində kin və həsədin olmadığı, qəmli qəlbə sahib olan mömin.” Düşündürən bu cavab qarşısında: “Bu bizdə yoxdur, bundan başqa ən fəzilətli mömin kim ola bilər, ya Rəsulallah? - deyə yenə də soruşulduqda Rəsuli-Əkrəm (s.ə.s): “Dünyaya qarşı zahid, axirətə qarşı istəkli olan mömin” - deyə cavab verir.

Sual soruşanlar da: Bu, Rafi bin Hadycdən başqa kimsədə yoxdur, sonra hansıdır? - deyə məlumatlanmaq istəyirlər. Bunun üzərinə Rəsulullah (s.ə.s): “Gözəl əxlaq sahibi olan mömin” - deyə cavab verərək fəzilətin dərəcələrini ümumətinə bu şəkildə açıqlayır.

İzlədiyimiz dərəcələrin sözlərlə ifadə edilən mahiyyətini əməli müstəviyə keçirdikdə gözlərimiz önündə qəlbləri

belə donduracaq bir mənzərə, yəni nübüvvət mükəlləfiyyəti ilə yüklənən Məhəmməd (s.ə.s)-in hövsələyə sığmayaacaq irşad mücadiləsi və ilahi yardımla mərhələ-mərhələ möminlərin qəlblərində gerçəkləşən iman bərəkəti canlanacaqdır. Zamanla üstün bir fəzilət libasına bürünən bu bərəkətin mənbəyi olan Rəsulullah (s.ə.s) və onun şanlı səhabələri dövrünə aid ağılalmaz nüsxələr, insanlığın qəflət zillətini darmadağın edəcək ölçüdədir:

“Həzrət Əli (r.a) bir gün sübh namazını qılırdı. Salam verincə sağına döndü və böyük bir üzüntü içərisində iman sahiblərindən biri kimi əlini alına qoyaraq, günəş məscidin divarına əks edənə qədər durdu. Sonra əlini qaldıraraq belə buyurdu:

“Vallahi, Rəsulullahın səhabələrindən bir iz gördüm. Onlara bənzəyən heç kimsəni görməməkdəyəm. Vallahi onlar

Aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən Məhəmməd (s.ə.s)-in qəlblərə əbədi diriliş üfüqlərini seyr etdirən mübarək sözləri hər bir möminin davranış əxlaqını nizamlayan əvəzsiz bir ilahi nemətdir. Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurur: *“Allah təaladan qorx ki, insanların Ona ən çox qulluq edənə olasan. Qənaətkar ol ki, insanlar içində Rəbbinə ən çox şükür edən olasan. Özün üçün istədiyini başqaları üçün də istə ki, (kamil) mömin olasan.”*

toz-torpaq içində, dağınıq və üzləri solğun halda səhərə çıxardılar. Allahın kitabını oxuyaraq ayaqları ilə alınları arasında (qiyam və səcdə) gedib gəlirdilər. Allah təala anıldığında külək kimi əsərək özlərindən keçərdilər. Gözlərindən yaşlar boşalar və bununla da geyimləri islanardı. Buna rəğmən, yenə də özlərini qafil olaraq sabahlamış sayardılar.”

İslam dininə qarşı kəskin mövqeyi ilə seçilən Əbu Süfyanın xanımı Hindin, səhabənin fəzilət dolu ibadət nurları ilə qəlbi zillətinin fərəhə çevrildiyini hiss edincə Məkkənin fəth edildiyi günün səhəri yoldaşına:

“- Mən Məhəmməd (s.ə.s)-ə beyət etmək istəyirəm”, -deməsi üzərinə Əbu Süfyan:

“- Sən ki, onu inkar edirdin”, -demişdi. Buna müqabil iman həyəcanının təsirində qaldığını bildirən Hind bunları söyləmişdi:

“- Bəli! Ancaq Allaha and içirəm ki, bu məsciddə (Kəbədə) Allaha bu gecədən öncə bunun kimi həqiqi bir ibadətlə ibadət edildiyini görmədim. Vallahi səhərə kimi namaz qıldılar. Gecəni qiyam, rüku və səcdə ilə keçirdilər.”

Fəzilət soracağında Peyğəmbərlərin insanlara təlim etdikləri incə məqamlar, bu istiqamətdə dini bilgilərimizin artırılmasında önəmli rol oynamaqdadır:

Həzrət Musa (ə.s) Allah təaladan soruşmuşdu:

“- Qullarının hansı daha zəngindir?” Uca Allah:

“- Verdiyimlə qənaət edən kimsə!”

“- Hansı daha adildir, ya Rəbb!”

“- Özünü hesaba çəkərək başqalarının haqqını verən!”

Rəbbinə qulluq həssaslığını bir an belə tərk etməyən Həzrət Həsənin davranış mədəniyyəti fəzilət əhli olan şəxslərin qiymətini bizlərə nə gözəl anladır:

“Bir nəfər ehtiyacı olan şeyləri kağıza yazaraq Həzrət Həsənə verdi. Həzrət Həsən (r.a) kağızı oxumadan həmin adama:

“- İstəklərin yerinə yetiriləcək!” dedi. Onun belə davranışına ətrafında olanlar təəccüb etdilər. Və təəccüblərini belə dilə gətirdilər:

“- Ey Rəsulullahın nəvəsi! Heç olmasa kağıza baxardınız və orada yazılanlara görə cavab verərdiniz.”

Həzrət Həsənin cavabı isə belə oldu:

“- Uca Allah o kağızı oxuyana qədər, adamın qarşımda boynu bükülmüş vəziyyətdə durmasının hesabını məndən soruşar.”

Aləmlərə rəhmət olaraq göndərilən Məhəmməd (s.ə.s)-in qəlblərə əbədi diriliş üfüqlərini seyr etdirən mübarək sözləri hər bir möminin davranış əxlaqını nizamlayan əvəzsiz bir ilahi nemətdir. Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurur:

“Allah təaladan qorx ki, insanların Ona ən çox qulluq edəni olasan. Qənaətkar ol ki, insanlar içində Rəbbinə ən çox şükür edən olasan. Özün üçün istədiyini başqaları üçün də istə ki, (kamil) mömin olasan.”

İZ QOYDUĞUN YERİ SÖYLƏ KİM OLDUĞUNU DEYİM

2 9 aprel 2009-cu ildə Vatan qəzetində, 20 il boyunca günün dəyişik zamanlarında daima eyni yerdə ibadət edən rahibin xəbəri mart ayının şıltaqlığı təmsil edən xüsusiyyəti kimi zidd fikirlərə yol açmışdı.

1. Məğlubiyyət duyğusu:

Rəvayətlərə görə Mövlana həzrətləri yanından keçən və özündən çox kiçik rahibin əylərək salam verməsi qarşısında o rahibdən daha çox əylərək təvazö və ehtiramla salamını almışdır. Yanındakıların “Əfəndim, o yaşca kiçikdir, sizə ağsaqqalsınız. Bu qədər əyilməyinizə və iltifat etməyinizə nə gerek vardı?” sualına “Təvazökarlıq və salam vermək şərəfini ona vermək istəmədim.” cavabını vermişdi. Ayeyi-kəriməyə görə bütün izzət və şərəf Allahın, Rəsulun və möminlərinindir. Şəkillərə baxdıqda sahib olduğu inancı və inandığı tanrıya ehtiram və məhəbbəti səbəbiylə taxtanın üzərində ayaq izi qalan rahibi gördükdə qeyri-ixtiyari “İbadət etməyin və tanrının hüsurunda qiyama durmağın şərəfini əldən qaçırmışam” düşüncəsi doğmuşdur.

2. İslam əqidəsinə görə tənqid:

İslama görə işlərin xeyirlisi mötədil

Səhabeyi-kiramdan bir qrup şəxs səfər əsnasında ikən imamlarının hər dəfə sübh namazında İxlas surəsi ilə namaz qıldırmasını Allah Rəsuluna xəbər verdi. Həzrət Peyğəmbərin “Nə üçün hər namazda İxlas surəsini oxudun?” sualına “O surəni oxumağı və mənasını çox sevdiyim üçün hər namazda oxudum”, -deyərək cavab vermişdi. Ümməti-Məhəmmədin gün ərzində ən çox oxuduğu surənin İxlas və Kövsər surəsi olduğunu iddia edirəm. Kaş ki, çox oxunma səbəbi imam olan o səhabənin İxlas surəsini çox oxuma səbəbi ilə eyni olaydı.

(orta) olanıdır. Hər sahədə ifrat və təfrid halı tənqid olunmuşdur. Nə dünyaya dalaraq ibadət həyatını ehmal etmək, nə də ibadətə dalaraq dünyanı ehmal etmək məqbul sayılmışdır. Ayeyi-kərimədə möminin dünyadan da nəсібini unutmasının lüzumuna təmas edilməkdədir. İslam dini ruhbanlıqdan uzaqdır. Həm-

çinin bütün yer üzünün məscid elan edildiyi bir dinin mənsubuyuq, daima eyni yerdə ibadət etməyin nə mənası var axı?

3. Müqayisə etmək:

Rahibin hərəkətləri islamın ibadət sisteminə görə namazda qiyam və səcdə halı ilə üst-üstə düşür. Hədisi-şərifə görə ən pis oğru namazda rüku, səcdə və qiyamı tam etməyərək namazdan oğurlayandır. Görəsən bir dəfə də olsun bu rahibin qiyamda durması kimi ayaqda dura bildikmi? Səhabeyi-kiramdan bir qrup şəxs səfər əsnasında ikən imamlarının hər dəfə sübh namazında İxlas surəsi ilə namaz qıldırmasını Allah Rəsuluna xəbər verdi. Həzrət Peyğəmbərin “Nə üçün hər namazda İxlas surəsini oxudun?” sualına “O surəni oxumağı və mənasını çox sevdiyim üçün hər namazda oxudum”, -deyərək cavab vermişdi. Ümməti-Məhəmmədin gün ərzində ən çox oxuduğu surənin İxlas və Kövsər surəsi olduğunu iddia edirəm. Kaş ki, çox oxunma səbəbi imam olan o səhabənin İxlas surəsini çox oxuma səbəbi ilə eyni olaydı.

4. Tarixdən misallarla üstün gəlməyə çalışmaq:

Həzrət Peyğəmbər ayaqları şişənə qədər namaz qılarmış və bəzən o qədər ardarda oruc tutarmış ki, səhabələr arasında “Hər halda bundan sonra Peyğəmbərimiz həmişə oruc tutacaq” fikri dolaşmış. Hz. Əli (r.a) döyüşdə batan oxun namaz qılarkən çıxarılmasını istəmişdir. Mövlana həzrətlərinin səcdədə ikən göz yaşlarının donaraq alnını yerə yapışdırdığı, Əhməd Yəsəvi həzrətlərinin də 63 yaşından sonra özünü tamamilə ibadət həyatına verdiyi, başqa bir övliyanın məsciddə namaz qılarkən uçan divarın səsini eşitmədiyi, gecələr uzun müddət damda qiyamda duran bir vəlinin ölümündən sonra qonşuların xanımına “Sizin damda bir dirək vardı,

onu müvəqqəti olaraq birinə vermisiniz?” demələri...

Bu gün qarşılığı olmayan, tarix səhifələrində yer alan hər şey, silah, fikir, hərəkət və şəxsiyyət insanlığın üzərinə günəş kimi doğmayacaqdır. Bir fransız atalar sözündə “keçmişlə öyünən kartof kimidir, yaxşı tərəfi torpağın altında, üstünü isə ot basmışdır” deyərək nəfəs alıb-verərkən varlıq göstərə bilməyənlər tənqid olunur.

Qurani-Kərimin təxminən üçdə birinin peyğəmbər qissələriylə dolu olmasında yüzlərlə hikmət var. Övliya mənqibələri insanların əxlaq və ibadətlərinin inkişafında çox mühüm yer tutur. Orta məktəb illərində eşitdiyim bir mənqibə belədir: Bir gənc sevginin və insan bədəninin bu qədər dəyərsiz olmadığı vaxtlarda sevdiyi qızın üzünü görə bilmək üçün gecə səhərə qədər qızın pəncərəsinin önündə gözləyərmiş. Bir gün oxunan sübh azanı ilə özünə gəlir və “vay mənim halıma! Sevgilimi bir dəfə uzaqdan görə bilmək üçün bu qədər ayaq üstə gözlədim, amma Allah üçün heç bir fədakarlıq etmədim.” -deyərək ibadətə yönəlir.

Nəticə: İstanbuldakı tarixi camelərin girişindəki mərmərlər yiyilərək içəri doğru çökmüş kimidir. Cəmiyyət olaraq hansı məkanların girişini aşındırırıq? (stadion, konsert salonları, restoran, kinoteatr)

Rahibin ayaq izlərinin 20 ilə qalması kimi əşyalarımızı dəyişməsək 20 ildə nələrdə izimiz qalardı? Səccadəmi? Kompüter masasını? Televizora baxarkən oturduğumuz kreslomu?

Barmaq izlərimiz ən çox müqəddəs kitabımızda, xeyir işlərində və təsbehdə qalır, yoxsa cib telefonu, silah, kompüter klaviaturası və televizor pultunda?

Son söz: Mənə izini göstər, sənə getdiyin yolu söyləyim.

HƏYAT FÜRSƏTDİR

Rəbbimizin buyruqlarını açıqlayan Əziz Peyğəmbərimiz beş nemətin ardından beş sıxıntının gələcəyini xatırlatdı. Gəncliyə güvənmə sona çatır; sağlıq-səhhətə güvənmə gedər; zəngin olan yoxsullaşa bilər; vaxtım var zənn edərsən, iş-gücə başın qarışar və ölüm gələr, həyat sönər, deyərək bizə xəbərdarlıq etdi.

Kainatın Rəbbi insana dəyər verdi, həyatı ona qızıl bir fürsət olaraq təqdim etdi və ömrün bir gün tükənəcəyini söylədi.

Rəbbimizin buyruqlarını açıqlayan Əziz Peyğəmbərimiz beş nemətin ardından beş sıxıntının gələcəyini xatırlatdı. Gəncliyə güvənmə sona çatır; sağlıq-səhhətə güvənmə gedər; zəngin olan yoxsullaşa bilər; vaxtım var zənn edərsən, iş-gücə başın qarışar və ölüm gələr, həyat sönər, deyərək bizə xəbərdarlıq etdi. (Hakim, əl-Müstədrək, IV, 341)

Həm Uca Rəbbimiz həm Əziz Peyğəmbərimiz həyatın həqiqətən bir fürsət olduğunu bizə fərqli hadisələrlə göstərdi. İndi si-

zə bunlardan ikisini təqdim edəcəyik.

Təvaf edərkən

Birinci hadisə Peyğəmbərimizin vəfatından iki ər sonra baş verdi və onu bizə Qasım bin Osman əl-Cui (ö. 248/862) adında hədis alimi nəql etdi. Hədis alimlərinin doğru sözlü mənasında “səduq” deyərək tanıtıldıqları bu zat, Süfyan bin Uyeynə kimi hicri ikinci əsrin məşhur hədis hafizlərinə tələbəlik etdi və uzun müddət ac yaşama adətində olduğu üçün əl-Cui ünvanıyla anıldı.

Bu hədis alimi deyir ki:

“Kəbəni təvaf edirdim. Mənim kimi təvaf edən bir adamın sözləri diqqətimi çəkdiyi üçün yanına yaxınlaşdım. Dayanmadan belə deyirdi; “Allahım! Möhtacların ehtiyacını

həll etdin. Təkcə mənim ehtiyacımı həll etmədin.” Ona:

– Niyə dayanmadan eyni şəkildə dua edir, başqa bir şey söyləmirsən? -dedim.

Dərdini danışmağa başladı:

Biz, hər biri başqa məmləkətdən gələn yeddi yoldaş idik. Savaşda iştirak edib düşmənin üzərinə yeridik. Fəqət düşməni bizi pusquya salaraq əsir aldı. Boynumuzu vurmağa qərar verərək bir yerə topladı. Elə həmin vaxt başımı qaldırıb göy üzünə baxdığımnda nə görsəm yaxşıdır, göydə yeddi qapı açılmış və hər bir qapıda cənnət hurilərindən biri dayanıb.

Yoldaşlarımdan birini aparıb boynunu vurdular. O anda əlində bir dəsmal olan bu gözəllərdən biri yerə enib yoldaşımızın yanına gəldi.

Altı yoldaşımı bir-bir şəhid etdilər. Hər biri şəhid olduqca göydən bir huri eyni şəkildə yanına gəlirdi. Geridə sadəcə mən, göy üzündə açıq bir qapı və orada gözləyən bir huri qalmışdı. Elə bu sırada məni apardılar. Boynumu vuracaqları vaxt düşmənin liderlərindən biri məni öldürməyib ona vermələrini istədi. Məni ona verdilər. Bu zaman göydəki huri mənə belə səsləndi:

“– Ey məhrum! Nələr itirdiyini bilirsənmə?” Sonra göydəki qapı bağlandı.

Mənim hekayəm bax budur. İtirdiyim şeyə o gündən bəri heyfslənirəm.

Hər halda siz də o adamın halına acıdınız. Çünki bizim ölçümüz belədir. Əlində beş milyonluq ticarət malı olan adama “al sə-nə əlli milyon” dediyimizdə malını satmazsa, əldən qaçırdığı fürsət səbəbilə ona çoxumuz acıyırıq. Amma o malın dəyərini bilən və bir müddətdən sonra beş yüz milyon edəcəyini anlayanlar üzülməz.

İndi də bu hadisəni bizə nəql edən islam aliminin dəyərləndirməsini dinləyək. Qasım bin Osman əl-Cui belə deyir:

“– Mənə görə o yeddi nəfərin ən dəyərlisi həyatda qalan bu adamdır. Çünki o, digər yoldaşlarının görmədiyi hadisələri görmüşdür; bundan başqa böyük bir arzu və həvəslə Allaha yönəlməsi üçün sağ buraxılmışdır.”

(Beyhəqi, Şuabul-iman, Beyrut 1410, IV, 57)

Demək, həyatı dəyərləndirmək surətilə yaşamaq əldə olunmaz bir fürsətdir.

Qəribə yuxu

Peyğəmbərimizin zamanında baş verən ikinci hadisəni dinlədiyiniz zaman əl-Cui həzrətlərinin nə qədər doğru dediyini görə-cəksiniz.

Bəni Uzrə qəbiləsindən üç nəfər Rəsuli-Əkrəm -səlləllahu əleyhi və səlləm-in hüzuruna gələrək müsəlman oldu. Bunlar fəqir adamlar idi. Himayəyə ehtiyacları vardı. Peyğəmbərimiz əshabına:

“– Mənim adıma, kim bunların məişətini üzərinə almaq istəyər?” -deyə soruşdu.

Rəsulullah tərəfindən cənnətlə müjdələ-nən on nəfərdən biri olan Talha bin Ubeydullah:

“– Mən!” dedi. Həzrət Talha zəngin səhabələrdən biri idi. Onları özü ilə apardı.

Bir müddətdən sonra Hz. Peyğəmbər düşmənin üzərinə bir dəstə göndərməyə qərar verdi. Bu üç yoldaşdan biri onlarla birlikdə getdi və şəhid oldu.

Aradan zaman keçdi. İkinci yoldaşları da başqa bir əsgəri dəstəyə iştirak edərək şəhid oldu.

Üçüncü səhabə isə bir müddət yaşadı və rahat doşəyində öldü.

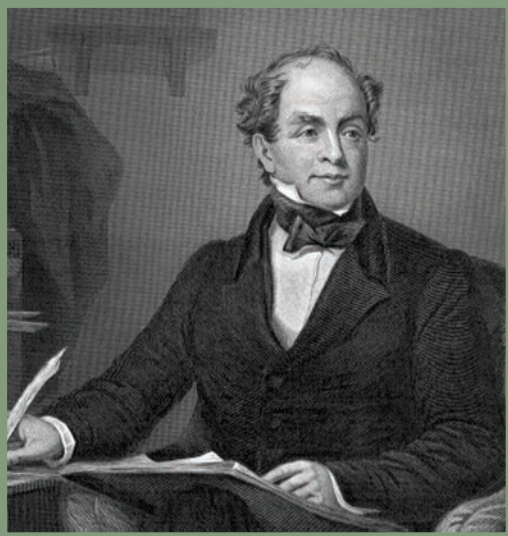
Bir gün Talha -radiyallahu anh- bir yuxu gördü. Cənnətdəydi. Himayəsinə götürdüyü o üç yoldaş da orada idi. Amma qəribə olan bu idi ki, ən son ölənin adam yoldaşlarından qabaqda yeri yirdi. Onun arxasında ikinci şəhid olan adam vardı. İlk şəhid olan isə ən arxada idi.

Gördüyü bu mənzərə Hz. Talhanı hey-rətə saldı. Qalxıb Allah Rəsulunun yanına getdi və gördüyü rəyanı anlatdı.

Peyğəmbərimizin cavabı çox maraqlı idi. Belə buyurdu:

“– Bunun nəyini anlamadın, Talha? Allah qatında ən fəzilətli kəs müsəlman olaraq uzun bir həyat sürən və sübhənallah, Allahu əkbər, lə iləhə illəllah deyərək Allahı çox zikr edəndir.” (Əhməd b. Hənbəl, Müsnəd, I, 163)

MUR VƏ “MƏLƏKLƏRİN SEVGİSİ”

Əvvəla, Mur katolik olsa da, ömrü boyu öz dini əqidəsindən dönməmişdir. O, Məhəmməd Şərqinin, müqəddəs Qurənımızın aludəçisi olmuş, XIX əsrin ən məşhur poemalarından biri sayılan “Lalla Ruk - Şərq poeması”nı (1817) və “Mələklərin sevgisi” poemasını (1823) Şərq xalqlarının tale yoluna və mübarizəsinə həsr etmişdir.

“Mələklərin sevgisi” poemasından söhbət açmazdan əvvəl onun müəllifinin həyatı haqqında unudulmayan məqamları açıqlamağa dəyər. İrland şairinin

Murun Şərqin dini-ruhani müqəddəs kitabını diqqətlə öyrənməsi onun “Mələklərin sevgisi” poemasında çox-çox mətləblərin incələnməsində açıq-aydınlığı ilə seçilir. Həzrət Məhəmməd Mustafanın həyatından ən ibrətamiz nəqlər, rəvayətlər poemanın sətiraltı şərhlərində diqqəti çəkən məqamları ilə qələmə alınmışdır.

Ingilis – İrland poeziyasının bir zaman adı dillər əzbəri olan, İrland əsilli Tomas Murun (Thomas Moore 1779-1852) bu ilin mayın 28-də nə az, nə çox düz 230 yaşı tamam oldu. Və biz də onun olum ilinin xatirəsini Azərbaycanda çıxan “İrfan” jurnalında qeyd etməyi, xüsusilə onun böyük arzu və islami duyğularla qələmə aldığı “Mələklərin sevgisi” poeması haqqında söz açmağı oxucularımız qarşısında borcumuz kimi qəbul etdik.

1808-ci ildə başlayan və 1834-cü ildə tamamlanan cəmi 10 cildlik əsərlərinin toplusu nəşr olunmuşdur. Onun İrland xalq musiqisi və nəğmələri üzərində köklənən “İrland melodiyları” adlı kitabında toplanmış şaqraq, gözəl nəğmələri indinin özündə də çox məşhurdur və bu nəğmələr Murun ən yaxşı lirikası kimi çox yüksək dəyərləndirilir.

Aktrisa Yelizaveta ilə ailə həyatı quran şair yaşadığı ömrünün sonuna qədər ona

sadiq qalmışdır. Lakin övladlarının erkən ölümü şairin son həyat yolunun amansız zərbələrinə çevrilmişdir.

Qərbi Avropanın romantik şairləri sırasında XIX əsrin ilk rübündə Şərq mövzusuna, İslami ruhani dəyərlərə yaradıcılığında xüsusi diqqət yetirən Murun 44 yaşında nəşr etdirdiyi “Mələklərin sevgisi”ndə diqqəti çəkən məqamları unutmayaq olmur.

Bir dəfə Həzrət Əlidən soruşurlar ki, insan üstündür, yoxsa mələk?

İmam buyurur: “Allah mələklərə yalnız ağıl verib, nəfsani istəklər (yəni yemək, evlənmək tələbatı) verməyib. Heyvanlarda isə nəfsani istək var, ağıl yoxdur. Amma insana həm ağıl, həm də nəfsani tələblər verib. İnsan öz nəfsini ağılına tabe etsə, mələklərdən yüksəyə qalxar. Yox, əgər ağılını nəfsin istəklərinə tabe etsə, heyvanlardan da alçaq səviyyəyə enər” (Bihari-Ənvar).

Mur poemasında Qurani-Kərimdən bəhrələndiyini dönə-dönə qeyd etmiş, yeri gəldikcə müqəddəs kitabımızdan gətirdiyi ayələrin ingiliscə tərcümə variantını təqdim etmişdir.

O, ingiliscədə “angel” kimi işlənən sözün şərhini belə ifadə edir: “Məlum olur ki, “angel” sözü dünyanın çox-çox dillərində “carçı, müjdəçi” mənasını da özündə ifadə edir. “Angel” fars dilində “firiştə” (Firischtin) kimi deyilir və bu söz De Erbeloya görə “Firischtin” – göndərmək felindən yaranmışdır. Yəhudi sözü kimi də “Melak” (mələk) eyni mənanı bildirir”.

Qurani-Kərimdə mələklər haqqında buyurulanlardan məlum olur ki, mələklərin bir hissəsi səmada baş verən hadisələri nizamlamaq, digər hissəsi ağır, yaxud çətin vəziyyətə mübtəla olmuş insanlara kömək etmək, onların daha bir

hissəsi isə azğınları cəzalandırmaq vəziyyətlərini yerinə yetirir.

Mur poemasının yazılma səbəbini Şərq əfsanələrində, xüsusilə Qurani-Kərimdə təsvir edilmiş iki mələk – Harut və Marut haqqında təsəvvürlə bağlayır.

Göydəki mələklər yer üzərindəki insanların qəbahət sayılan işlərini araşdırarkən Allahın hüzurunda onlara qarşı etirazını ifadə edir. Lakin bu işlərin doğru olub-olmaması üçün bu iş Allahın izni ilə Harut və Maruta etibar edilir.

Murun Şərqin dini-ruhani müqəddəs kitabını diqqətlə öyrənməsi onun “Mələklərin sevgisi” poemasında çox-çox mətləblərin incələnməsində açıq-aydınlığı ilə seçilir.

Həzrət Məhəmməd Mustafanın həyatından ən ibrətamiz nəqllər, rəvayətlər poemanın sətiraltı şərhlərində diqqəti çəkən məqamları ilə qələmə alınmışdır.

Nurani varlıqlar kimi dəyərləndirilən mələklərin Allah təala tərəfindən yaradıldığını və onun əmrlərini yerinə yetirdiyini qeyd edən müəllif poemasında Məhəmməd Peyğəmbərimizə, müqəddəs kitabımıza ilıq, səmimi duyğularını ifadə etmişdir. Ən maraqlısı isə budur ki, Murun yaradıcılığında Şərq mövzusu haqqında maraqlı bir dissertasiya işi yazılmışdır. Onun müəllifi gənc tədqiqatçı-alim Üzeyir Həbibbəyli araşdırmasında “Mələklərin sevgisi”nə dair aydın elmi təsəvvür yaratmış, bütövlükdə isə Mur yaradıcılığında Şərq mövzusuna obyektivlik güzgüsündə düzgün qiymət vermişdir.

TİCARƏT ƏXLAQI

Hər məsələdə bizdən əxlaqlı olmağı tələb edən Quran ticarətdə də əxlaqlı olmağı tələb edir. İqtisadi fəaliyyətlərimizə yön verən iqtisadi zehniyyətin formalaşdırdığı iqtisadi düşüncə deyil, sosial və psixoloji ünsürlərlə hörülmüş zehniyyətdir. İnsanlar sadəcə o və ya bu şəkildə hərəkət etməklə qalmazlar, eyni zamanda hərəkət tərzlərinin doğru olduğuna özlərini inandırmaq üçün öz fəaliyyətlərinə, özləri də çox dəfə bilmədən mənəvi şeylər qatma ehtiyacını hiss edirlər. Beləliklə fərdlərin iqtisadi fəaliyyətinə təsiri olan düşüncələrin və əxlaqi prinsiplərin əsasını iqtisadi zehniyyət formalaşdırır. (S. Ülgener, “İktisadi Hayatta Zihniyyətin Rolü ve Tezahürleri”, *İktisat Fakültesi Mecmuası* II, İstanbul: 1940, s. 357-358.)

Quran ayələrindən çıxardığımız nəticəyə görə iqtisadi həyat həyatımızdan ayrı deyildir, həyatımızın bir parçasıdır. İqtisadi həyatda da bəzi əxlaqi prinsiplərə tabe olma məcburiyyəti vardır. Quranda bəhs olunan ticari əxlaqsızlıqlar bir cəmiyyətin gələcəyini formalaşdırmada təkbəşinə güclü faktor sayılmasalar da, formalaşdırdıqları zehniyyətin təsiri ilə toplumun parçalanmasına və yıxılmasına gətirib çıxara bilərlər.

Quran “*Mədyən əhlinə də qardaşları Şüeybi (peyğəmbər göndərdik). O dedi: “Ey qövmüm! Allaha ibadət edin. Sizin Ondan*

Bəşəri əlaqələr və əxlaq qaydaları, mütləq, dəyişən faktorlardan təsirlənməyən möhkəm təməl üzərində bərqərar olmalıdır. Əgər sosial əlaqələr və əxlaq qaydaları dəyişməyən təmələ dayanarsa, maddi və qısamüddətli mənfəətlərdən təsirlənmədikləri kimi, sosial mühit və bu mühitə hakim olan mənfi təsirlərdən də uzaq qalarlar.

başqa heç bir tanrınız yoxdur. Ölçünü və çəkini əksiltməyin.” (Hud, 84), *“Ey qöv-müm! Ölçüdə və çəkida düz (ədalətli) olun...”* (Hud, 85), *“Ölçüdə və çəkida düz olun.”* (Ənam, 152) buyuraraq ticarət əxlaqının əhəmiyyətini vurğulamışdır.

İlk ayəni təfsir edən müfəssirlərə görə Mədyən xalqı ticarət zehniyyətinin, qarmaqarışq ticarət əlaqələrinin olduğu və ticarətdə hiylə və saxtakarlıqların yayıldığı bir cəmiyyət idi. Ancaq bu ayənin verdiyi mesaj sadəcə o dövr üçün deyil, eyni zamanda bizim zəmanəmizə də aiddir. Hz. Şüeyb qissəsində qəsd olunan, Quranın hər dövr və hər cəmiyyət üçün dilə gətirdiyi ümumi əxlaqi prinsipdir ki, bu da, fərdin bəşəri əlaqələrdə dürüst olmadıqca - yəni, həm mənəvi sahədə, həm də ictimai sahədə dürüst olmadıqca- Allaha qarşı da dürüst ola bilməyəcəyi prinsipidir.

Bəşəri əlaqələr və əxlaq qaydaları, mütləq, dəyişən faktorlardan təsirlənməyən möhkəm təməl üzərində bərqərar olmalıdır. Əgər sosial əlaqələr və əxlaq qaydaları dəyişməyən təmələ dayanarsa, maddi və qısamüddətli mənfəətlərdən təsirlənmədikləri kimi, sosial mühit və bu mühitə hakim olan mənfə təsirlərdən də uzaq qalarlar.

Quran *“Vay halına çəkida və ölçüdə al-dadanların! O kəslər ki özləri insanlardan (bir şey) aldıkları zaman onu tam ölçüb*

alar, onlar üçün ölçükdə və ya çəkiddə isə (onu) əksildərlər. Məgər onlar (öləndən sonra) diriləcəklərini düşünmürlərmi?! Özü də dəhşətli bir gündə?!” (əl-Mutaffifin, 1-5) ayəsi ilə ticarətdə əxlaqsızlıq edənlərin cəzalandırılacağını bildirir.

Hədis qaynaqlarına baxdığımız zaman burada da ticarət əxlaqına geniş yerin ayrıldığını görürük. Bu hədislər içində *“Dürüst və güvənilən tacir nəbilər, siddiqlər və şəhidlərlə birlikdədir”* (Tirmizi, Büyü, 4) hədisi Hz. Peyğəmbərin ticarət əxlaqına yanaşma tərzini ortaya qoyma baxımından çox önəmlidir.

Hz. Peyğəmbər ticarətdə dürüst olmaq və yalandan uzaq durmaq barədə belə buyurmuşdur:

“Alver edən iki nəfər (yəni satıcı ilə alıcı) bir-birindən ayrılana qədər sərbəstliyə sahibdirlər. Bunların hər biri dürüst və doğru söylər və (maldakı nöqsanları) bir-birinə deyərlərsə, bu alverdə onlar üçün bərəkət vardır. Əgər iki tərəf də (malın və mal əvəzində verilən şeyin) nöqsanını gizlədər və yalan söyləyərlərsə, bu ticarətin bərəkəti olmaz.” (Buxari, Büyü 19, 22; Müslim Büyü, 47)

Nəticə olaraq deyə bilərik ki, islam dini bütün sahələrdə olduğu kimi iqtisadi sahədə də əxlaqa çox geniş yer vermişdir.

DÜNYA ÜÇÜN AĞLAYAN GÖZLƏR

Yəqin ki, mənim “El üçün ağlayan gözlər” silsiləsindən olan yazılarımla tanış olan möhtərəm oxucu budəfəki yazımın adını oxuyanda təəccüblənəcək və bu da təbiidir. Çünki bu dəfə adətimə xilaf olaraq xalqımızın qeyrətli oğullarından deyil, bəzi qeyrətsiz oğullarından söz açacağam.

Yeri gəlmişkən: Oxucuya onu da bildirmək istəyirəm ki, “El üçün ağlayan gözlər” rubrikasından yazılarımız inşallah yenə olacaq.

Bu gün çoxlarını düşündürən və “Axı niyə belə oldu?” sualına cavab axtarmağa məcbur edən cəmiyyətimizdəki milli dəyərlərimizdən uzaq, mənəviyyətə xələl gətirən bir çox məsələlər məni də narahat etdiyi üçün ara-sıra bu məsələlərlə bağlı fikirlərimi oxucu ilə bölüşmək istəsəm də, bu bir istək kimi qalırdı və nədənsə bu istəyin gerçəkləşməsinə tələsmirdim. Amma ötən ay “İrfan”ın daimi yazarlarından olan Adem Şahinlə olan bir söhbətimiz buna bir növ təkan verdi. Və nədənsə qeyri-ixtiyari olaraq bu səpkidə olan ilk yazımı “Dünya üçün ağlayan gözlər” adlandırmaq qərarına gəldim.

Bir tərəfdə “el üçün”, digər tərəfdə isə “pul üçün ağlayan gözlər”...

Bir tərəfdə:

Vətəninə, elini-obasını canından artıq sevən, “xalqı ilə ağlayıb, xalqı ilə gülən”

**Ara-sıra qəzet və
jurnallarda, televiziya
kanallarında xarici
ölkələrdə saxlanılan milli
sərvətlərimizin vətənə
qaytarılması fikirləri
səslənir. Gerçəkləşməsi
mümkün olmayan bir
şeydən danışmaqdan
əlimizdə olanları qorumaq
doğru olmazmı?!**

qeyrətli vətən oğulları... “El üçün ağlayan göz kor olar” deyimini azından yüz yol eşitsələr də tutduqları yoldan dönməyənələr. El üçün ağlayanlar (həm həqiqi, həm də məcazi mənada)... Ömür payına məhrumiyyətlər, zindanlar, işgəncələr, sürgünlər düşənlər...

O biri tərəfdə:

Elini-obasını, atasını-babasını unudanlar,

“Nuri-çəşmanım mısın ey pul, ya canım mısın?”

İsmətim, namusum, irzim, qeyrətim, qanım mısın?”

-deyənlər...

Yenə də yadıma böyük Sabirimizin “Ağladıqca kişi qeyrətsiz olur” misrası düşür. O Sabirin ki:

“O güldü ağladı, ağladı güldü,
Gülüşi ağladı, fəryadı güldü.”

O Sabir ki, şeirlərini “Hop-hop” imzası ilə bərabər “Ağlar güləyən” imzası ilə də nəşr etdirirdi. Bəs görəsən niyə belə deyirdi Sabir:

“Ağladıqca kişi qeyrətsiz olur”

Bu suallar sualına cavab axtarıram. Pul üçün ağlayan, pulu həyatının mənası bilən, pul qazanmaq üçün hər cür alçaqlığa əl atan, milli düşüncədən uzaq, vətən sevgisinin nə olduğunu bilməyən, həmişəyaşar Sabir tiplərinin bu gün də aramızda dolanan prototipləri pul üçün ağladıqca qeyrətini itirən kişi qiyafəli məxluqlar gəlib-keçir gözümün qabağından.

“Çox ucuz qiymətə hər şey satıram”

Artıq neçə ildir ki, işbazlar metal qırıntısı adı ilə qədim misgərlik nümunələrinin alqı-satqısı ilə məşğuldur. Bu gün unudulmaqda olan qədim misgərlik sənətinin nadir inciləri ağına-bozuna baxılmadan qəpik-quruşa məhv edilir. Əridilib təkrar emala göndərilən qazanlar, sərniclər, sərpuşlar, səhənglər, nə bilim daha nələr, nələr. Əridilən sadəcə məişət əşyaları deyil, xalqın milli dəyərləri, maddi mədəniyyət abidələri, mənəviyyatımızdır. Halbuki bizim nəzərimizdə tullantı olan bu əşyaların oxşarları Luvrda, Londonun “Britiş” muzeyində, “Ermitaj”da nadir sənət inciləri kimi nümayiş etdirilir.

Ara-sıra qəzet və jurnallarda, televiziya kanallarında xarici ölkələrdə saxlanılan milli sərvətlərimizin vətənə qaytarılması fikirləri səslənir. Gerçəkləşməsi mümkün olmayan bir şeydən danışmaqda olsa əlimizdə olanları qorumaq doğru olmazmı?!

Yaxşı bilirik ki, qədim və orta əsrlərdə düşmən basqınlarından qorunmaq üçün şəhərlər keçilməz divarlarla əhatə olunurdu. Şəhərin möhkəm darvazalı giriş-xıışı olurdu. Bu darvazalar xüsusi sifarişlə mahir ustalar tərəfindən düzəldilirdi. Qədim şəhərlərimizin dəmir darvazaları haqqında ancaq qədim tarix kitablarından məlumat ala bilərik. Bu darvazalardan ancaq biri bu günə qədər qorunub. Nə yazıq ki, onu da biz qorumamışıq.

Gəncə darvazası:

Artıq neçə ildir ki, işbazlar metal qırıntısı adı ilə qədim misgərlik nümunələrinin alqı-satqısı ilə məşğuldur. Bu gün unudulmaqda olan qədim misgərlik sənətinin nadir inciləri ağına-bozuna baxılmadan qəpik-quruşa məhv edilir. Əridilib təkrar emala göndərilən qazanlar, sərniclər, sərpuşlar, səhənglər, nə bilim daha nələr, nələr. Əridilən sadəcə məişət əşyaları deyil, xalqın milli dəyərləri, maddi mədəniyyət abidələri, mənəviyyatımızdır.

Orta əsrlərə aid Azərbaycan bədii sənətkarlıq nümunəsi. Şəddadi hökmdarı Şavurun (1048-1067/68) əmri ilə 1063-cü ildə azərbaycanlı usta İbrahim ibn Osman hazırlamışdır. Gəncə qalası, yaxud içqala üçün düzəldilmiş dəmir darvazanın üzəri döymə üsulu ilə naxış və ornamentlərlə bəzədilmişdir.

1139-cu ildə Gürcü çarı I Demetri zəlzələ nəticəsində dağılmış Gəncəyə hücum zamanı darvazanı Gürcüstana (Gelati monastırına) aparmışdır. 18-ci əsrdə monastır təmir edilərkən Gəncə darvazasının bir tayından dam örtüyündə istifadə olunmuşdur. Digər tayı hazırda monastırın cənub hasarına (IV Davidin qəbri qarşısındakı divara) bərkidilmişdir. (ASE, VI cild, səh-84)

Görəsən o darvazadan villaya neçə seyf qapısı düzəltmək olardı? Əllərindən heç bir iş gəlməyən lovğa, bacarıqsız gürcülər... Ancaq boş-boşuna danışmağı bilirlər...

Yadıma bir hadisə də düşdü. 90-cı illərin əvvəllərində televiziyanın xəbərlər proqramında sözün əsl mənasında tükürpərdici bir xəbər verildi. Bir vaxtlar Hasan paşanın var-dövlətinə sahib olmaq üçün Koroğlunun Qıratını oğurlayan Keçəl Həmzənin nəvələri 20-ci əsrin sonuncu onilliyində Koroğlunun Naxçıvandakı abidəsindən onun qalxanını oğurlamışdılar. Koroğlunun qalxanı bu "qeyrətli vətən oğulları"na torpaqlarımızı erməni tapdağından müdafiə et-

mək və işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək üçün lazım deyildi...

Koroğlunun oğurlanmış qalxanı... Müdafiəsiz vətən torpaqları və bunun acı nəticəsi olan tapdalanmış milli qeyrət və ayaqlar altına atılmış milli sərvət...

Bu gün rüşvəti, haram pulu həyatın qayəsi hesab edənlər var. Haram pulla tikilən dəbdəbəli villaların, imarətlərin görəsən sayını bilən varmı?!

Bir tərəfdə çadır şəhərciklərində, yük vaqonlarında yaşayan qaçqınlar ordusu, digər tərəfdə öz cins itlərinə, pişiklərinə belə hər cür şəraiti olan otaqlar hazırlayan meymunonadanlar...

Dövlət, qanunları pozan, rüşvətxor insanlara qarşı ciddi tədbirlər görsə də, bu rüşvətxorlar ən ağır cəzalarla cəzalandırılsa da, rüşvət az qala uşaq bağçasına da yol tapıb.

Görkəmli şairimiz Rəsul Rzanın "Rüşvətxor Binamusoviçə açıq məktub" adlı satirik şeirinin son misraları belədir:

"... Bilirsənmi sənin adın nədir?

"aş"ın müqəyyəd qafiyəsi.

Başa düşmədin?

Onda sus!

Özgə pulu ilə arvad saxlayan dəyyus!"

Deyəsən "ağladığca kişi qeyrətsiz olar" misrasının mənasını tapdım axı?

Yeri gəlmişkən indi mən oxucuya bir sual vermək istəyirəm: "Görəsən hal-hazırda məmləkətimizdə el üçün ağlayan göz çoxdur, yoxsa pul üçün ağlayan göz?"

SUYUN RÖYASI EBRU

Ebru islam incəsənəti içərisində ən cazibədarıdır. Ebru üçün təbii torpaq boyalar saatlarla əzilir. Sanki insanın səbri sınağa çəkilir. Əzilib hazırlanmış boyalara lazımi miqdarda su və mal ödə əlavə edilir. İki-üç həftə saxlanılır. Bir ovuc kitrə (Gəvən kolunun qətranı) suda 3-4 gün müddətində həll edilib ebru qabına süzülür. Qaba süzülmüş kitrəli su bir az dinləndirilir. Artıq ebru çalışmasına başlamaq olar.

Qaba qoyulmuş kitrəli suyun üzərinə, içinə öd əlavə edilmiş boyalar fırça ilə hər tərəfə uyğun bir şəkildə səpilməyə başlayınca, rənglər suyun səthində bulud topaları kimi yayılır. Hər yeni atılan rəngin ödə öncəki rəngdəkindən çox olmalıdır ki, əvvəlki rəngləri sıxışdırıb özünə yer açsın.

İnsana elə gəlir ki, rənglər insanın hansısa eşidə bilmədiyi həzin bir musiqilə rəqs edirlər. Bu elə bir duyğudur ki, qələmlə ifadə etmək imkansızdır.

Rənglər səpildiyi vaxt bulud topasına oxşar şəkillər əmələ gəlir. Buna battal ebrusu deyilir. Əmələ gələn şəkil kağıza çıxarılır. Bu da səbrin sonu. Alınan gözəllik önündə ancaq susursan.

Alınan şəkillərə görə ebruya adlar verilir. Məsələn gəlget ebrusu, şal ebrusu, qumlu ebru, daraqlı ebru, laləli, çiçəkli ebru və s.

Bu ebrular suda şəkillənmiş battal ebrusundan sonra hər hansı bir müdaxilə nəticəsində alınan şəkillərə görə adlandırılır.

Ebru sənəti təkcə kağız üzərinə deyil, parça, taxta, çini və b. səthlərdə də tətbiq olunur.

Əvvəllər kitab cildləmədə bəzək kimi istifadə olunan ebru kağızları, sonralar sənət əsəri kimi çərçivələnib divardan asılmağa başladı.

Xəttatlıq sənətində ebrudan fon kimi istifadə olunur. Ebru xəttin gözəlliyinə gözəllik qatır.

Kağıza çıxarılması mümkün olmayan ebrular da var, səma kimi. Başımızı qaldıraraq baxsaq hər an göyün üzünün dəyişdiyini görürük. Dalğa-dalğa, topa-topa rəngbərəng buludlar...

Göy üzündə təkrar olmadığı kimi ebruda da təkrar yoxdur. Gözümüzü aşağı endirsək, ayağımızın altındakı daşlardakı ebrulu naxışları görürük.

Uca Yaradan gözümüzün gördüyü hər şeyi bəzəyib. Ona şükürlər olsun.

Ebru Məleykə Abdullayevanınıdır

Kağıza çıxarılması mümkün olmayan ebrular da var səma kimi.

Başımızı qaldıraraq baxsaq hər an göyün üzünün dəyişdiyini görürük.

Dalğa-dalğa, topa-topa rəngbərəng buludlar...

Göy üzündə təkrar olmadığı kimi ebruda da təkrar yoxdur. Gözümüzü

aşağı endirsək, ayağımızın altındakı daşlardakı ebrulu naxışları görürük.

Tamahkar quş

Bir quş çəmənliyə uçdu.
Orada isə ov üçün tor
qurulmuşdu. Ovçu yerə bir neçə
buğda dənəsi atmış, özü isə
pusquda gizlənmişdi. Ovu
yaxalamaq üçün üstünü yarpaq və
otlarla örtmüşdü. Başına da
güllərdən papaq qoymuşdu.
Quşcuğaz da onu gördü, özünü
bilməməzliyə vuraraq yaxınlaşdı,
adamın ətrafında uçaraq belə dedi:

“- Ey yaşıllığa bürünən! Sən
kimsən? Bu vəhşi heyvanlar
arasında, dağda-daşda nə gəzirsən?”

Adam:

“- Mən zahidəm” dedi, “dünyadan uzaqlaşdım, burada otlarla dolanıb qənaətlə
keçinirəm. Zahidliyi özümə yol seçdim, çünki əcəlimi gözümün önündə görürəm.
Qonşumun ölümü mənə öyüd verdi. Mən də özümə xəlvət üçün yer seçdim...”

Quş belə dedi:

“- Əzizim, xəlvətdə oturma, Əhməd (s.ə.s)-in dinində ruhbanlıq etmək yaxşı
qarşılanmır. Pis xasiyyətlilərin əziyyətini çəkib səbir etmək, bulud kimi xalqa
mənfəətli olmaq lazımdır. Ey adam! İnsanların ən xeyirlisi, insanlara faydalı olandır.”

Adam cavab verdi:

“- Adam olmayanlarla oturub-duranlar ruhbanlardır. Çünki oturub-durduğu
adamlar daşdan, kərpicdən fərqli deyil. Hətta onlar daş və kərpicdən daha betəkdir.
Halbuki daş və kərpic heç kimin yolunu kəsməz, amma bu kərpic kimilərdən insana
bir çox zərər gəlir”.

Quş dedi:

“- Düzdür, amma əsl savaşı yol üzərində yolkəsənlər olduğu zaman savaşı sayılır.”

Adam dedi ki:

“- Elədir, əgər insanda güc-qüvvət varsa, pis işlərə qarşı mətindir sə dediyin
doğrudur.”

Quş dedi ki:

“- İşə sarılmaq üçün ürəyin düzgün olması şərtidir, yoxsa dost üçün dostlar əskik
olmaz. Sən dost ol, saysız-hesabsız dost gör. Dostsuz olsan yardımsız qalarsan.
Sürüdən ayrılanı qurd yeyər.”

Sözün qısa, adamla quşun dialoqu uzun sürdü. Daha sonra quş dedi ki:

“- Bu buğda kimindir?”

Adam:

“- Bir yetimin əmanətidir. Məni dürüst tanıdıqları üçün əmanət etdilər. Yetim
malıdır” dedi.

Quş dedi:

“- Mən çox acam. Bu anda mənə leş də halaldır. İcazə ver, ey əmanətçi, ey zahid və hörmətli şəxs, bu buğdadan yeyim.”

Adam:

“- Zərurət haqqında fətva verən də sənsən. Bil ki, əgər ehtiyacın yoxdursa, yesən günahkar olarsan. Hətta zərurət olsa da ehtiyat etsən, çəkinsən daha yaxşı olar. Əgər mütləq yeyəcəm deyirsənsə, heç olmazsa pulunu ver” dedi.

Quş o an özündə deyildi. Buğdaları yedi, amma tora düşdü. Nə qədər Yasin, Ənam oxusa da faydası olmadı. Dedi ki:

“- Zahidlərin sözünə qulaq asanların aqibəti budur.”

Adam:

“- Xeyr” dedi “Nahaq yerə yetimlərin malını yeyənlərin cəzası budur”
Hərislik və tamah ehtiyac anında daha betərdir.

Qarışqaların mübahisəsi

Bir qarışqa kağız üzərində yazı yazan qələm gördü. Bu xəbəri o biri qarışqalara belə çatdırdı:

“- O qələm, kağızı gül-çiçək bağına çevirdi. Onun üzərində əcaib şəkillər çəkdi.”

İkinci qarışqa dedi ki:

“- Xeyr, o sənəti meydana gətirən qələm deyil, barmaqlardır. Qələm bu işdə barmaqlara tabedir. Barmaqların idarə etdiyi bir alətdir.”

Uçuncu qarışqa isə belə dedi:

“- Xeyr, sən də düz demirsən. Bütün bunları meydana gətirən əl və qoldur. O qüvvətsiz barmaqlar onun gücülə bu naxışları çəkdi.”

Beləliklə hər bir qarışqa bu mövzu ilə əlaqəli fərqli bir söz söylədi. Axırda bilik və anlayışı çox olan və qarışqaların başçısı sayılan bir qarışqa dedi ki:

“- Bu hünəri, bütün bu görünən surətlərin meydana gətirdiyini düşünməyin. Surət bundan xəbərsizdir. Bu naxışları meydana gətirən, ancaq ağıldır.”

Bu qədər ağıllı olan başçı qarışqa da ağılla ruhun Allahın iradəsi, yaratması olmadan cansız bir şeydən ibarət olduğunu bilmirdi. Allah ağıldan yardımı kəsərsə, ağıl axmaqlıq edər.

Həqiqi Fail Faili-Mütləq olan Allahdır. Bir zamanlar bizi də, təbiət yaratdı, filankəs yaşatdı. O olmasaydı olmazdı deyər bir çox yalan və uydurmalarla yoldan azdırmağa çalışdılar.

HƏYATI ZƏHƏR EDƏN XƏSTƏLİK: VƏSVƏSƏ

“Bəzi hallarda özündən asılı olmayaraq insanın başına qəribə, qeyri-məntiqi fikirlər gəlir. O da bundan narahat olur. Bu fikirləri atmaq istəyir, amma bacarmır. Özünü sıxdıqca fikirlər həm artır, həm də çeşidlənir. Beləliklə insan məntiqi və ağılı ilə bu fikirləri analiz etdikdə hər birinin boş və mənasız olduğunu dərk edir. Bir adamın qəlbinə gələn; islamı, axirəti və bu kimi müqəddəs varlıqları inkar etmək kimi düşüncələr vəsvəsədir. İşin maraqlı tərəfi budur ki, vəsvəsə imanı qüvvətli insanlarda olur. İmansızlar bu cür vəsvəsələrə çox tutulmazlar.”

Vəsvəsə lüğətlərdə adətən belə tərcümə edilir: Şübhə, tərəddüd, əslə olmayan ehtimallar, insanın qəlbinə gələn pis düşüncələr və sairə. Vəsvəsə qəlbə, şeytan və insanın öz nəfsi tərəfindən verilir. Məsələn,

bilmir. Hamı ona bu boş fikirləri beynindən atmasını tövsiyə edir. Onsuzda vəsvəsəli insan bu fikirlərin boş və mənasız olduğunu bilir. Amma bu fikirləri uzaqlaşdırmaq özündən asılı olmur. Vəsvəsə başqa şəkillərdə də özünü göstərə

dəstəmaz alarkən, namaz qılarkən inadla gələn küfr sözlər vəsvəsədən qaynaqlanır. Vəsvəsəsi olan şəxs çox vaxt üz-dən bilinmir. Əslində isə həmin insan özü ilə müharibə halındadır. Ruhən sıxıntı içindədir. Heç kimə dərini deyə

bilər. Məsələn, ifrat dərəcədə təmizliyə düşkünlük də vəsvəsənin bir şəklidir.

Əvvəllər vəsvəsədən əziyyət çəkən bir gənc öz yaşadıklarını həkimə belə danışır:

“Qəribə, pis, murdar düşüncələrin için-

də çabalayıram. O qədər çətin vəziyyətdəyəm ki!... Beynimdə Allahı inkar, islamı rədd etmə fikirləri dolaşır. Bunların təsiri nəticəsində bir ara günahlara daldım. Hətta içki içməyə başladım. Rahatlayacağımı sandım, amma əksinə, mənəvi böhranım daha da artdı. Əslində islamı, müsəlmanları sevirəm. İndi də işlədiyim günahların təsirindən vicdan əzabı çəkirəm. Xahiş edirəm, mənə yardım edin.”

Həkim bu gəncə belə tövsiyə edir: *“Bəzi hallarda özündən asılı olmayaraq insanın başına qəribə, qeyri-məntiqi fikirlər gəlir. O da bundan narahat olur. Bu fikirləri atmaq istəyir, amma bacarmır. Özünü sıxdıqca fikirlər həm artır, həm də çeşidlənir. Beləliklə insan məntiqi və ağılı ilə bu fikirləri analiz etdikdə hər birinin boş və mənasız olduğunu dərk edir. Bir adamın qəlbinə gələn; islamı, axirəti və bu kimi müqəddəs varlıqları inkar etmək kimi düşüncələr vəsvəsədir. İşin maraqlı tərəfi budur ki, vəsvəsə imanı qüvvətli insanlarda olur. İmansızlar bu cür vəsvəsələrə çox tutulmazlar.”* Dinimizə görə vəsvəsinin heç bir günahı yoxdur. Peyğəmbər (s.ə.s) aşağıdakı hədislərdə bunu açıqca bildirir:

“Vəsvəsə imanın ta özüdür.”(Ramuz)

“Namazda gələn vəsvəsə dindən və aşkar imandandır.”(Ramuz)

“Ağızla söylənmədikçə, ağıldan keçənə görə hərəkət edilmədikçə, Allah təala ümmətimin daxildə keçirdikləri vəsvəsələri əfv edir.”(Əbu Davud)”

İslam alimlərindən biri buyurur ki: *“İbadətlə məşğul olan adam imanından şübhə edər və “günahım çoxdur, ibadətlərim məni qurtarmaz” deyər düşünsə, bu, imanının qüvvətli olduğuna bir işarədir.”*

Yenə islam alimlərindən biri vəsvəsəyə əhəmiyyət verdikcə davamının gələcəyini, lakin vəsvəsəyə məhəl qoyulma-

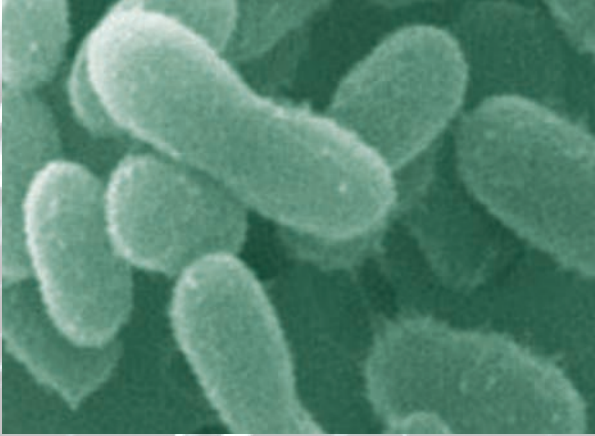
dığı halda vəsvəsinin kəsiləcəyini bildirmişdir. Qəlbə gələn ən çirkin vəsvəsələrin belə şeytandan olduğunu bildirən alim qəlbə gələn vəsvəsinin bizə aid olmadığını və bunun da qəlbimizin təəssüfündən bəlli olduğunu, məhz bu səbəblə də vəsvəsələri böyütməyin gərəksizliyini vurğulamışdır. Məsələn, namaz qılmağa başlayırsınız və bir az bundan əvvəl qədər qəlbinizdə heç bir şey yox ikən indi şeytan qəlbinizə vəsvəsə verməyə başladı. Səcdədə olan zaman şeytan təkrar çirkin bir vəsvəsə verdi, siz də zənn etdiniz ki:

“Mənim ağılıma gələn şeylərə bax, həm də Allahın hüsurunda, səcdədə ikən...”

Vəsvəsinin davam edib-etməyəcəyi nöqtə də məhz buradır. Əgər fərqindəsinizsə bu çirkin vəsvəsələrdən sonra qəlbinizi bir kədər bürüyür. Niyə? Əgər o vəsvəsə və düşüncə sizə aid olsa idi heç pis olardınız mı? Ağılınzdan Rəbbinizə qarşı ədəbsizlik etdiyinizi fikirləşərdiniz mi? Əlbəttə yox. Bu da vəsvəsinin önəmsizliyini göstərir, sizə aid olmadığından xəbər verir. Bu qəbildən olan çirkin düşüncələr Allahın hüsurundan qovulan şeytandandır. Bunu bilmək vəsvəsinin qabağını almaqda böyük təsir göstərir. Vəsvəsəyə məhəl qoymamaq mövzusunda Şəqiq Bəlxi həzrətləri belə buyurur: *“Bu iki xislət şeytanı çox hirsəndirir. Şeytanın vəsvəsələrinə fikir verməmək və Allahın zatı haqqında təfəkkürü tərk etmək.”*

Mövzunun yekununda bu qənaətə gəlmək olar ki, vəsvəsə insanın deyil, şeytanın səsidir. Və həmin səslər müvəqqətidir. Lazım olan Allaha bağlanmaq, səbir etmək və Allaha təvəkkül etməkdir. Belə olduqda Allahın izni ilə vəsvəsələrdən azad olmaq mümkündür.

120 min illik yuxusundan oyandı

Elm adamları buzun altında 120 min ildən bəri yatan kiçik bənövşəyi bakteriyaları laboratoriyada həyata qaytardılar.

Mütəxəssislər Gronlandda buz təbəqəsinin dərinliklərində tapılan bakteriyaların başqa planetlərdə necə mövcud ola biləcəyinə dair müəyyən məlumatlar verə biləcəklərini iddia edirlər.

Tədqiqatçılar yuxu halındakı donmuş mikrobları, buz nümunələrini 11 ay

yarımlıq bir müddət ərzində mərhələli şəkildə isidərək oyandırdılar.

“Herminiimonas glaciei” adı verilən bakteriyalar, mərhələli şəkildə aparılan bu proses nəticəsində oyandı, çoxalmağa başladı və çox kiçik bənövşəyi-qəhvəyi bakteriyalar kimi görünməyə başladı.

“Herminiimonas glaciei”nin son dərəcə fəvqəladə mühitdə yaşayan çox nadir bir “ultramikro” bakteriya qrupuna aid olduğu bildirilir.

Tədqiqatçı heyətin rəhbəri Pennsylvania Universitetindən Dr. Jennifer Lovland-Curtze, hüceyrələrin son dərəcə fəvqəladə şərtlərin olduğu başqa planetlərdə yaşayışın necə mövcud ola biləcəyinə dair ip ucu verə biləcəyini söylədi.

Üzən avtomobil!

Venetsiya dedikdə əsasən ilk ağla gələn Venedik kanalı və kanalda üzən təknələrdir... Ancaq bu yaxınlarda Venedik kanallarında təknə yerinə üzən bu avtomobillər görənləri heyratə salır.

Amfibiya (üzən-gəzən) olaraq adlandırılan avtomobil quruda 110 km, dənizdə 14 km sürətlə gedə bilir. Alman istehsalı olan bu vasitənin sahibi isə Almaniya Amfibiya Vasitələr Klubundan Bernd Weisedir.

Almaniyada 1960-cı ildən bəri istehsal edilən amfibiya vasitələri istifadə edə bilmək üçün də üzən-gəzən bir sürücülük vəsiqəsi, yəni normal sürücülük vəsiqəsi ilə yanaşı bir də gəmi sürmək üçün vəsiqə lazımdır...

Türk elm adamının müvəffəqiyyəti

Türkiyəli elm adamı, süni zəkali robotuyla birinci yerə çıxdı

ABŞ-ın ən məşhur elmi yarışmalarından XVII Beynəlxalq İnsansız Quru Nəqliyyat Vasitələri Yarışmasında (Intelligent Ground Vehicle Competition) türk elm adamı Mehmet Kemal Kocamaz, "Warthog" adlı robotuyla birinci yerə çıxdı.

ABŞ Müdafiə Nazirliyi və avtomobil sektorunun qabaqcıl firmaları tərəfindən diqqətlə izlənən yarışmada 30 robotu da keçən Warthog hər hansı bir insanın yardımı olmadan əngəlləri aşma, yol üzərində alternativ yeni marşrutlar seçə bilmə kimi xüsusiyyətlərə sahibdir. Yarışda ikinci yerə Detroit Universiteti, üçüncü yerə isə Princeton Universitetinin heyəti çıxdı.

Türk elm adamı Kemal Kocamaz, icad etdiyi robotun əlverişli faydalarını belə sadalayır:

Döyüşdə sürücü olmadan bir yerdən başqa yerə yük və silah-sursat aparma.

Bir neçə təchizat əlavə edilərək təbiətdə yeni bitki növləri icad etmə.

Silah əlavə edilərək düşməni və hədəfi yox edə bilmə.

Ölkə hüduqlarında müəyyən koordinatlar içində keşik çəkən, eyni zamanda şübhəli görünən ünsürləri mərkəzə bildirmə.

Windows 7-nin satış qiyməti açıqlandı

Əvvəlcədən sifariş verənlərə qiymət tətbiq edildiyi bildirilərkən, 22 Oktyabr tarixində satışa çıxdığında Windows 7-ni satın almaq istəyənlər daha çox pul ödəmək məcburiyyətində qalacaqlar.

11 İyul tarixinə qədər davam edəcək sifarişlərdə keçərli olan endirimli qiymətlər daxilində Windows 7 Professional 99,99 \$-dan satılacaq.

“15 İYUN MİLLİ QURTULUŞ” VƏ “20 İYUN ÜMUMDÜNYA QAÇQINLAR GÜNÜ” MÜNASİBƏTİ İLƏ TƏŞKİL OLUNMUŞ SÜNNƏT MƏRASİMİ

Gəncliyə Yardım Fondunun əsas fəaliyyət istiqamətlərindən birini də Ermənistanın hərbi təcavüzü nəticəsində öz ata-baba yurdlarını tərk etmək məcburiyyətində qalmış qaçqın və məcburi köçkünlərə, şəhid və az-təminatlı ailələrə, eyni zamanda əlillərə humanitar yardımlar təşkil edir. Fond hər il sözügedən fəaliyyətlərlə yanaşı uşaqların milli adət-ənənələrimizə müvafiq olaraq sünnət olunması ilə də məşğul olur.

Fond bu il də, 15 iyun Milli Qurtuluş və 20 iyun-Beynəlxalq Qaçqınlar Günü münasibətilə iyun ayının 11-13 tarixləri arasında Beyləqan rayonunun Xocavənd qəsə-

bəsində və Füzuli rayonunun Qayıdış və Zobucuq qəsəbələrində məskunlaşmış məcburi köçkün ailələrinin uşaqlarını sünnət etdirmişdir. Aksiyada 400 məcburi-köçkün uşağı sünnət olunmuşdur. 25-26 iyun 2009-cu il tarixlərində isə fond Saatlı rayonu ərazisində müvəqqəti məskunlaşmış məcburi köçkünlərin və o cümlədən ətraf kəndlərdə yaşayan aztəminatlı ailələrin uşaqları üçün sünnət mərasimi təşkil etmiş və bu mərasimdə 200 uşaq sünnət olunmuşdur.

Bu ilki sünnət mərasimi Gəncliyə Yardım Fondu, Həyat Beynəlxalq Humanitar Təşkilatı, Türkiyə Könüllülər Xeyriyyə Təşkilatının dəstəyi və baş nazirin müavini cənab Əli Həsənovun tövsiyəsilə həyata keçirilmişdir.

Mərasimdə Füzuli rayonunun İcra hakiminin müavini cənab Tariel Eminov, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının nümayəndəsi cənab Taleh Zeynalov, Xocavənd rayonunun İcra hakimi Eyvaz Hüseynov, Gəncliyə Yardım Fondunun prezidenti cənab Ahmet Tecim, Həyat Beynəlxalq Humanitar Təşkilatının koordinatoru Zəminə Səfərova çıxış etdilər.

Aksiyada sünnət olunmuş hər bir məcburi köçkün uşağına təşkilatçılar tərəfindən bir dəst geyim və müxtəlif oyuncaqlar hədiyyə edilmişdir.

GYF-NİN TƏŞKİL ETDİYİ KURSLARDA MÜVƏFFƏQ OLANLARA SERTİFİKAT VERİLDİ

Gəncliyə Yardım Fondu (GYF) ilə Gənc Mühəsiblər Birliyinin (GMB) birgə təşkil etdiyi “Beynəlxalq mühəsibatlıq” kursu və GYF nəzdində təşkil olunmuş növbəti kompyuter, ingilis, rus və ərəb dili kursları yekunlaşdı. Bu münasibətlə 13 iyun 2009-cu il tarixdə, Fondun Konfrans zalında kurs iştirakçıları ilə vidalaşma görüşü və kursları müvəffəqiyyətlə bitirmiş tələbələrə müvafiq sertifikatların təqdim olunması mərasimi keçirilmişdir.

Kursları müvəffəqiyyətlə bitirmiş müdavimlərə sertifikatların təqdim olunması mərasimində Gəncliyə Yardım Fondunun idarə heyəti və təhsil personalı iştirak etdi. Nətiqələr Azərbaycanda həm Ulu Öndər Heydər Əliyevin, həm də onun siyasi kursunun layiqli davamçısı cənab prezident İlham Əliyevin gənclərə böyük önəm verdiyini, onların savadlı və yüksək intellektə sahib olmasına şərait yaratdığını qeyd etdilər.

Gənc Mühəsiblər İctimai Birliyinin adından çıxış edən Elşən Kərimov tələbələri təbrik etdi və Gəncliyə Yardım Fonduna öz dərin minnətdarlığını bildirdi.

Sonda beynəlxalq mühəsibatlıq kursunda və dil kurslarında ən yüksək bal toplayaraq sertifikatla layiq görülmüş iştirakçılara müvafiq sertifikatlar təqdim olundu.

Teymur, saz götürüb de aşıklara
Dünya Süleymana qalmadı getdi.
Çoxları çalışdı, kamın almadı
Cabbarlı yaşına dolmadı getdi.

Tutdu göy üzünü qara buludlar
Cəfəri düşündüm, Müşfiqi andım,
Buludlar altından şimşək parladı,
Cəfərdir düşündüm, Müşfiqi sandım.

Göyün nağarası danq-danq vuruldu
Tutdu hər tərəfi müdhiş gurultu
Yağmur ötüb keçdi, səma duruldu
Cəfərə alışdım, Müşfiqə yandım.

Olan olmuş idi keçmişdi keçən
Biçilən ipək ot, dəryazlar biçən
Yanan, Vahid Zaman, tək deyilsən sən
Bəlanın kökünü sonradan qandım.

Parlağı həmişə düşmən tək görən,
Kamilin məhvinə hünər göstərən,
Bu qoşa ulduzu güdaza verən
Dargözün yerinə öldüm, utandım.

O vaxtdan ötüşüb keçsə də illər,
Daha artıq sevir onları ellər,
Onların şəninə söz deyir dillər,
Paxılı xaini doğru-düz qandım.

Göydə, yerdə hər nə varsa yaratdın,
Yaxşı insanları daim ucaltdın,
Möminlə kafiri yerdə yaşatdın,
Bənzəri olmayan ey uca Allah!

Sən elə varlıqsan bənzərin yoxdur,
Sənin mərhəmətin həddindən çoxdur,
Gözəl kəlamların kafirə oxdur,
Aləmi yaratdın, ey gözəl Allah!

Qüdrət əlamətin hər an görünür,
Göydə mələklərin səf-səf düzülür,
Mizan-tərəzində əməl ölçülür,
Hər şeyi xəلق edən, ey böyük Allah!

Tükənməz heç zaman sənin nemətin,
Hər zaman yüksəkdir şanın-şöhrətin,
Ucadan ucadır sənin qüdrətin,
Hər şeyin sahibi, ey böyük Allah!

İxtiyar sahibi sənsən aləmdə,
Bütün gözəl adlar cəmlənib səndə,
Sənin iznin ilə yazıram mən də,
Hər şeyi xəلق edən, ey böyük Allah!

Sən, qulun Davudun qəlbin nurlandır,
Hər zaman yolunu sən işıqlandır,
Mənə ilham verib şeirlər yazdır,
İxtiyar sahibi. Ey böyük Allah!

OXUCU MƏKTUBLARI

Allahın salamı rəhməti və bərəkəti üzərinizə olsun. “İrfan” jurnalının ara-sıra son səhifəsində yer alan məktubları oxuyarkən duyğularımı sizinlə paylaşmaq qərarına gəldim. Bu gün “İrfan” və “Bizim Ailə” jurnalları öz üzərinə böyük vəzifə götürüb. Bu xidmətdə rəhbərliyə və əməyi keçən hər kəsə uğurlar, faydalı və bərəkətli xidmətlər arzulayıram.

Ümid edirik ki, sizin də murad etdiyiniz kimi “İrfan” hər bir azərbaycanlı ailənin hər ay gözlədiyi qonağı, hər ailənin məhrəmi olacaqdır. Köşklərdə “İçə boş” jurnalların yerini tutan “İtilmiş Mənəviyyatımıza” dəyərlərimizi aşıl原因 bir jurnal olacaqdır. Salam və dualarla...

Nizami Davudov
Qax rayonu Əmbərçay kəndi

Çox hörmətli İrfan jurnalı!

Sizə öncə belə bir xidmətinizdən dolayı dərin təşəkkürümüzü bildirmək istəyirik. Çünki bu gün Azərbaycanımızda öz milli-mənəvi dəyərlərini dərk etmək və bu sahədə inkişaf edə bilmək üçün bizi maarifləndirəcək, etibarlı bir vəsaitə, yol göstəriciyə ehtiyac var. Məhz “İrfan” jurnalı bu gün bu boşluğu dolduran ən gözəl və ideal bir nümunədir. İrfan dərgimiz qısa bir müddətdə insanların rəğbətini (ilk tanış olanların da), oxucu tələbatını qazanan bir jurnal oldu. İç məqalələri ilə daha çox oxucu marağı meydana gətirən jurnal, üst qapaqdakı ana mövzuları ilə də öz missiyasını və parlaq ideyasını çox gözəl şəkildə ortaya qoymaqladadır. Bununla birlikdə həm İrfan abunəçilərini, həm də digər oxucuları düşünərək keçirdiyiniz kitab endirim kampaniyaları da yenə sizin öz adınıza layiq bir xidmət, ən gözəl və ən böyük hədiyyə oldu. Biz çox xoşbəxtik ki, İrfan ailəsinə yaxınlaşmış, İrfan jurnalı ilə tanış olmuş...

Bakı şəhəri Taleh Şirinov

Hörmətli redaksiya heyəti!

Bir abunəçi olaraq sizə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Arzu edirəm ki, hər zaman bu yolda etdiyiniz xidmətlərin bəhrəsini görəsini. Hər ay əlimizə götürüb oxuduğumuz İrfan jurnalı sözün həqiqi mənasında könül dünyamızda xoş sədalar qoyur. Dini, ədəbi, əxlaqi yazıları oxuduqca insan özündə bir yenilik hiss edir. Məncə İrfan hər bir ailənin stolüstü jurnalı olmalıdır. Həm böyüklər, həm də kiçiklər bu jurnaldan çox faydalana bilərlər. İki ayda bir İrfanla birlikdə aldığımız Bizim Ailə jurnalı da öz növbəsində çox böyük tərbiyəvi xarakter daşıyır. Sizə uğurlar!

Hörmətlə, Paşa Famil Mehralıoğlu Qəbələ rayonu